

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

*Засоби творення комічного в телесеріалах та способи їх перекладу
українською*

Допущено до захисту «__» _____ 2019 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студентка групи ПРм-81
Трофименко Анастасія Валеріївна

Науковий керівник:
канд. філол. н., доцент
Баранова Світлана Володимирівна

Суми 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 РОЛЬ КОМІЧНОГО У АНГЛОМОВНОМУ ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	8
1.1 Особливості англomовного телевізійного дискурсу	8
1.2 Функціональні різновиди комічного	11
1.3 Значення та функції комічного	14
РОЗДІЛ 2 ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО В АНГЛОМОВНИХ ТЕЛЕСЕРІАЛАХ.....	18
2.1 Основні етапи творення комічного.....	18
2.2 Реалізація прийомів комічного в англomовних телесеріалах.....	20
РОЗДІЛ 3 СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНОГО УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	30
3.1 Особливості використання комічного англomовним населенням та українцями	30
3.2 Проблема неперекладності комічного.....	34
3.3 Способи передачі комічного українською мовою	37
3.4 Імплементация оригінальних матеріалів англomовного телевізійного дискурсу на заняттях з практики перекладу	44
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
РЕЗЮМЕ.....	62

ВСТУП

Комічне та його форми є повсякденним явищем, що виконує важливу роль майже в кожній сфері людського життя. Без перебільшення можна стверджувати, що цей феномен являється філософською категорією, оскільки засоби комічного не можуть бути реалізовані без застосування протиріччя. Питання комічного та різноманітних форм цього явища є предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, лінгвістів та перекладознавців. Для створення комічного ефекту використовується чимала кількість прийомів та мовних засобів. Реалізація та подальше існування жарту можливе виключно за умови дотримання певних правил його вживання. Розуміння комічного реципієнтами зазвичай ускладнюється численними екстралінгвістичними факторами. Такими як, наприклад, приналежність творця жарту та адресата до різних вікових категорій, розбіжний освітній та культурний бекграунд, фонові знання. Окрім цього, розуміння жарту може бути ускладнене тим, що комуніканти належать до різних націй та культур, і їх рідна мова відрізняється. Кожен народ та країна мають свої особливості у творенні жартів, їх реалізації, тому імовірність адекватної передачі таких прийомів при перекладі українською значно знижується.

Найбільш вичерпним джерелом комічного можна вважати телевізійний дискурс — фільми та телесеріали зазвичай відображають життя звичайних людей з усіма складниками. З огляду на це, матеріалом для дослідження у рамках дипломної роботи було обрано англomовний телевізійний дискурс, а саме деякі найбільш визначні телесеріали останніх років. Варто зауважити, що перекладачі стикаються з чималою кількістю проблем під час передачі англomовних жартів, адже вони мають не тільки адекватно і повно передати комічну складову, але також і культурну для того, щоб реципієнт мав змогу повністю зрозуміти зміст висловлювання. Питання перекладу телесеріалів, що містять засоби комічного, є доволі актуальним на даний час, про що свідчить достатня кількість праць як вітчизняних дослідників, так і зарубіжних вчених.

Дана дипломна робота присвячена огляду засобів комічного в рамках англomовного телевізійного дискурсу, а саме телесеріалів, а також способів реалізації та перекладу прийомів, завдяки яким створюється гумористичний ефект, українською мовою. Вивчення цього явища поза межами конкретного дискурсу не буде мати абсолютно ніякої наукової цінності, адже кожен інформаційний простір має певні особливості. У випадку даної роботи, характерні риси з точки зору вибору стилістичних засобів та їх застосування. Телевізійний дискурс може запропонувати найбільшу кількість прикладів комічного з огляду на те, що гумористичні серіали останнім часом набирають популярність і орієнтуються на звичайного глядача.

Комічне та його особливості є досить актуальним матеріалом для дослідження. Теоретичним вивченням феномена комічного займаються такі відомі вітчизняні дослідники В. Радванська та Н. Кудрявцева, Я.Л. Ковалевська, В.О. Самохіна [34, 16, 37], А. Тонкіх [41], М. Юрковська [42], В.І. Барсукова та С.К. Топачевський [2], О.Г. Підгрушна [30] І.А. Воробйова [5], а також іноземні вчені Д. Делабастіта [49], Л.К. Галл [52], Р.А. Мартін [56], С. Аттардо [43]. Дослідженню феномена дискурсу були присвячені праці таких відомих зарубіжних вчених як Г. Кук, М. та Т. Блур, Т.А. ван Дейк [48, 44, 66], а також вітчизняних, наприклад, І.Є. Победоносцева [31].

Актуальність роботи полягає в потребі вивчення стилістичних та мовних засобів за допомогою яких створюються функціональні різновиди комічного в англomовному телевізійному дискурсі. Крім того, необхідним є і вивчення найбільш адекватних методів перекладу текстів, що містять вищезгадані прийоми.

Об'єктом дослідження є комічне в англomовному телевізійному дискурсі сучасності, а **предметом дослідження** виступають його різновиди, засоби творення та перекладу англomовних форм комічного українською мовою.

Мета роботи полягає в з'ясуванні природи комічного, його функціональних різновидів та функцій, виявлення мовних закономірностей в процесі його реалізації, визначенні найбільш адекватних способів передачі цих

прийомів українською мовою. Оскільки комічне та гумор, як його окрема форма, є національно-забарвленими стилістичними засобами, важливим є також дослідити особливості американських, англійських та українських жартів, встановити основні відмінності між ними, а також визначити, чи мають вони спільні риси.

Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення таких конкретних завдань:

- визначити особливості англомовного телевізійного дискурсу;
- описати функціональні різновиди комічного;
- виділити функції комічного;
- виділити основні засоби творення комічного в англомовних телесеріалах;
- визначити найбільш адекватні методи перекладу комічного з англійської мови українською;
- виділити особливості американського та англійського гумору як форми комічного;
- визначити характерні риси українських форм комічного;
- описати значення використання матеріалів англомовних телесеріалів на заняттях з практики перекладу.

Матеріалом дослідження виступають телесеріали англомовного телевізійного простору, що були розміщені на телебаченні та у мережі Інтернет.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що теоретичні засади дипломної роботи можуть бути використані для подальшого аналізу феномена комічного, а також для більш детального дослідження телевізійного дискурсу та стилістичних засобів, що використовуються в ньому для творення комічного ефекту. Крім того, результати роботи можуть бути використані для написання статей, наукових тез та рефератів з обраної тематики. Практичні висновки щодо перекладацьких трансформацій, що застосовують для передачі англомовних жартів та загалом форм комічного українською мовою, можуть бути використані на заняттях з практики перекладу та вивчення іноземної мови у

вигляді прикладів вдалих еквівалентів, створених професійними перекладачами.

Для вирішення поставлених задач була використана наступна **методологія**: метод *квалітативного аналізу матеріалу* — для встановлення приналежності текстів до таких, що несуть в собі комічний ефект, а також основних стилістичних засобів, застосованих в обраних фрагментах; метод *прагматичного аналізу дискурсу* — для встановлення значення впливу на адресата текстів телевізійного дискурсу; метод *словникової дефініції* — для аргументації використання термінів в межах дипломної роботи за допомогою лексикографічних джерел; метод *контекстного аналізу* — для виокремлення комічного в текстах телевізійного дискурсу; метод *зіставного аналізу перекладів* — для визначення адекватних засобів передачі комічного українською мовою.

Апробація: результати проведених досліджень опубліковані у фаховому виданні, що включено до Переліку наукових фахових видань України відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 455 від 15.04.2014 р. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія: «Філологія» та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща) у статті «Проблеми перекладу форм комічного українською мовою (на матеріалі англійських телесеріалів)» (м. Одеса, 2019 р.).

Окрім профільної апробації з проблем перекладу комічного, теоретичні доробки з методики викладання, а саме розгляд питання про актуальність методів інтенсивного навчання, були представлені на II міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки», що відбувалася 28-29 червня 2018 р. Дослідження питання стилістичних засобів та їх впливу на реципієнтів англійського телевізійного дискурсу було апробоване у фаховій статті “Suggestive material as an aspect of stylistic implication of English advertising discourse (based on American TV commercials)” у журналі «Філологічні трактати» (06.11.2018 р.).

Дипломна робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів по три, два і чотири підрозділи відповідно, висновку, списку використаних джерел та резюме. Загальний обсяг роботи без резюме становить 61 сторінку. Список використаних джерел включає у себе 105 найменувань: 68 літературних джерела, 17 лексикографічних джерел довідкової літератури та 20 джерел ілюстративного матеріалу.

РОЗДІЛ 1

РОЛЬ КОМІЧНОГО В АНГЛОМОВНОМУ ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ ДИСКУРСІ

1.1 Особливості англomовного телевізійного дискурсу

Для більш комплексного розуміння ролі та значення комічного в англomовному телевізійному дискурсі варто для початку розглянути даний феномен окремо. В цілому, дискурс завжди розглядається як єдність тексту та контексту, лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів. В лінгвістиці та інших науках, наприклад, дисципліні аналізу дискурсів, термін «дискурс» неодноразово був класифікований вітчизняними та зарубіжними вченими. Дослідник П. Серіо запропонував поділяти дискурси за соціально-історичними умовами, які вплинули на утворення теми, не приділяючи особливої уваги контексту окремих висловлювань [38, с. 11]. Окрім цього, дослідники вважали дискурс мовленнєвим актом, що займає місце вторинної частини мови [6, с. 42]. Також цей феномен порівнювали з процесом отримання інформації. Якщо притримуватися словникового тлумачення поняття «дискурс», то це — мова; спосіб мовлення у поєднанні зі змістом висловлювання; сукупність усіх усних чи письмових обговорень певної теми чи тематики [72].

Під час класифікації дискурсів зазвичай акцентують увагу на певному аспекті їх творення, але варто зауважити, що наразі не існує одного чіткого підходу до поділу цього явища на різновиди. Певна стратегія класифікації обов'язково буде включати елементи інших теорій, оскільки гуманітарні дослідження завжди тяжіють до інтеграції.

Дослідники О.Ф. Русакова та В.М. Русаков пропонують наступну класифікацію існуючих дискурсів:

- дискурси розмовної та письмової мови;
- дискурси професійних гуртків (математичний, медичний, юридичний);
- дискурси рефлексії світосприйняття (міфологічний, філософський);

- теологічний та езотеричний дискурси;
- інституціональні дискурси (дискурси освітніх, наукових закладів);
- політичні дискурси;
- історичні дискурси;
- медіа дискурси (журналістський дискурс, телевізійний дискурс, реклама);
- арт-дискурси;
- дискурс ритуалів та традицій;
- дискурс зміненої свідомості [36, с. 75–80].

Телевізійний дискурс, тобто телебачення, на сьогодні є досить популярним засобом масової інформації, та поєднує в собі найбільш практичні риси преси і радіо. У процесі становлення воно набуло власних особливих засобів і прийомів художнього та інформаційного відображення реальності [14, с. 5–20].

Телевізійний дискурс — це особливий простір, який поєднує у собі вербальні та невербальні тексти, тобто звуковий ряд та відеоряд, титри та текстові вставки, а також лінгвістичні та екстралінгвістичні фактори. Дискурс телебачення — це текст у контексті певних подій [31]. Телевізійний простір має власну будову, хоча і взаємодіє з такими поняттями як стиль, норма, літературна мова, спілкування. Не зважаючи на розмаїття жанрів, представлених в телевізійному дискурсі, головна їх мета — вплив на думку людей, на суспільство, пропагування певних настроїв [9].

Телебачення пропонує широке розмаїття програм, до найбільш популярних відносять такі підвиди:

- новини;
- кінофільми;
- телесеріали;
- розважальні та освітні передачі;
- рекламні ролики;
- ток-шоу пов'язані з гострими соціальними питаннями.

Кожний із перелічених підвидів має характерні риси та певний вплив на глядача, крім того, — призначення. Оскільки матеріалом для дослідження в дипломній роботі є телесеріали, то варто сфокусувати увагу виключно на цьому жанрі. Головна функція будь-яких телевізійних серіалів — розважальна. Виходячи з вищесказаного, під телевізійним дискурсом, що в даній роботі представлений англомовними телесеріалами, мається на увазі специфічний вид мови, що складається із текстів чималої кількості програм, що мають на меті розважити глядача та в деяких випадках навчити чогось. Тобто основними функціями є розважальна, дидактична та пізнавальна. Крім цього, телевізійний дискурс, як окремий простір з певними текстами та контекстом, має особливості.

Англомовний телевізійний дискурс, що розглядається в цій роботі, відрізняється від інших тим, що кожен його жанр має певні характерні риси. Оскільки матеріалом для дослідження були обрані телесеріали, варто дати визначення цьому виду розважальних телепередач. Словникова дефініція терміну «*телесеріал*» визначає даний феномен як групу епізодів телевізійної програми, що транслюється через регулярні проміжки часу [85]. Це може бути художній, документальний, комедійний чи серіал іншого жанру, який призначений для показу на телебаченні. Після трансляції, зазвичай, телесеріали знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет.

Особливим підвидом телесеріалів є ситуаційна комедія, яка, власне, і містить в собі найбільше прикладів комічного. Цей жанр відрізняється від звичайних телесеріалів тим, що це гумористична історія, що зазвичай заснована на ситуаціях, які можуть виникнути в повсякденному житті будь-якої людини [84]. Оскільки головна функція ситуаційних комедій — розважити, розвеселити глядача, демонструючи знайомі йому події та обставини, сценаристи намагаються використовувати якомога більше стилістичних засобів для створення комічного ефекту.

1.2 Функціональні різновиди комічного

Комічне є важливою складовою повсякденного людського життя, з його формами ми стикаємося щодня. Сприйняття цього феномена досить відрізняються у вчених та дослідників і людей, що не мають відношення до лінгвістики чи філології. Науковці сьогодення виділяють більше десяти форм комічного, які мають місце в буденному житті людини. Їх класифікують за різними факторами, наприклад, ситуацією, в якій вони були створені, чи наміром їх творення. Під час вивчення комічного звичайно звертаються до такої науки, як лінгвістика, але варто пам'ятати, що, оскільки це явище стосується різних сфер людського життя, неминуче залучаються також інші позиції: соціокультурні, філософські, літературознавчі, культурні.

Основними функціональними різновидами комічного вважають такі форми:

- гумор;
- сатира;
- жарт;
- насмішка;
- іронія;
- гротеск;
- сарказм [8, с. 12].

Незважаючи на те, що вищезгадані функціональні різновиди належать до однієї області — області комічного, і є його найважливішими формами, варто вміти розрізняти їх, адже вони мають різне призначення і можуть трактуватися по-різному. За тлумачним словником української мови перший різновид комічного — гумор — можна визначити як доброзичливо-глузливе ставлення до чого-небудь, спрямоване на викриття недоліків; художній прийом, заснований на зображенні чого-небудь у комічній формі [69]. Походить даний термін від латинського слова “*humor*”, що в перекладі означає «волога, рідина». Якщо звернутися до тлумачення поняття «гумор», запропоновані зарубіжними

дослідниками, то найбільш чітко та детально формулювання знайдемо у А. Шопенгауера, що вважав гумор повною протилежністю іронії. Відмінними рисами цих двох форм комічного є:

- іронія — це феномен, що в будь-якому випадку спрямовується на іншу людину чи об'єкт, а гумор призначений для власне того, хто його застосовує;
- іронія починається із серйозного обличчя, а закінчується сміхом, гумор діє абсолютно навпаки [94, с. 82–83].

Різновидом гумору вважають чорний гумор, який відрізняється від інших типів комічного тим, що стосується лише певних аспектів людського життя, частіше всього чогось сумного або серйозного. За тлумачним словником, чорний гумор — це форма гумору, яка розглядає страждання людей як щось абсурдне, а не жалюгідне, та відноситься до людського існування іронічно та комічно [78].

Наступним різновидом комічного є сатира — художній прийом, заснований на різкому, дошкульному висміюванні пороків, хиб, негативних явищ; різка, уїдлива насмішка [70]. Дослідниця І.Н. Іванова вважає, що головне в сатирі, — це критика, яка підводить читача чи глядача до заперечення певного явища через зіставлення його з ідеалом. Основою для цієї форми комічного є вади та недоліки суспільства [11, с. 143]. Сатира не буває доброзичливою, як гумор, це завжди неприязне та різке ставлення до певної події чи людини.

Наступною важливою формою комічного є іронія, що займає найбільш помітне місце серед всіх функціональних різновидів, та представляє собою твердження, яке поєднує в собі буквальне значення сказаного та ймовірне [73]. Якщо порівняти такі поняття як іронія, гумор і сатира, то комічний ефект у двох останніх тяжіє до полярного, в той час як іронія розташовується десь між ними, хоча і має більше спільного з гумористичним сміхом, ніж з сатиричним [20, с. 16–17]. До основних функцій іронії відносять не тільки творення комічного ефекту в творах, фільмах, телесеріалах чи реальних життєвих ситуаціях, з якими людина стикається щодня. Завдяки цьому засобу автор чи

адресант також може приховати глузування та насмішку за похвалою. Використовуючи іронію, можна не тільки розважити та розвеселити, але також і підкреслити всю трагічність певної ситуації чи її серйозність і важливість.

Наступний різновид комічного — це сарказм, слово походить з грецької мови “*sarkasmos*”, від “*sarkaō*”, що буквально перекладається як «*рву м'ясо*». Цей стилістичний засіб являє собою в'їдливу, викривальну та дошкульну насмішку. Український тлумачний словник дає наступне визначення поняттю «*сарказм*» — злісна, уїдлива насмішка, їдка іронія [71], англійський словник для визначення цього феномена пропонує більш нейтральну дефініцію, без занадто негативного забарвлення, адже визначає сарказм як використання висловлювань, які означають протилежне тому, що говорять для того, щоб зачепити почуття людини, покритикувати щось чи когось в гумористичному ключі [76].

Особливістю сарказму є те, що переносне значення, виражене в твердженні, має мінімальний рівень прихованості у порівнянні з іронією, адже у випадку з останнім засобом негативна оцінка предмета чи людини та інколи глузування мають імпліцитний характер. Адресат не завжди може чітко побачити наявність іронії у висловлюванні, а ось сарказм завжди очевидний.

Для подальшого дослідження необхідно чітко зрозуміти різницю між основними функціональними різновидами комічного, тобто іронією та сарказмом. Іронічне висловлювання “*What a beautiful day!*”, коли на вулиці ллє як із відра, цілком передає зміст цього стилістичного засобу, тобто буквальне значення твердження повністю протилежне реальності. Саркастичне висловлювання “*You're a genius.*” має значення “*You are an idiot.*” та відображає агресивний настрій мовця до об'єкту. Ще одним прикладом сарказму може слугувати вислів відомого державного та політичного діяча В. Черчилля “*You can always count on Americans to do the right thing — after they've tried everything else.*” [95]. Очевидно, що головною метою було зачепити почуття цілої нації, висловити своє відношення та уїдливо посміятися з певних характерних рис народу.

Незважаючи на характерні риси та помітні відмінності між різновидами комічного, його форми мають тенденцію переплітатися як в повсякденному житті, так і на телеекранах. Крім того, один і той же засіб творення може бути використаний для декількох різновидів одночасно, що буде розглянуто в наступному розділі.

1.3 Значення та функції комічного

Гумор та сміх — це спосіб розрядки, за допомогою якого можна перетворити негативні емоції та почуття на щось приємне. Значення гумору, як дещо узагальнюючого поняття для всіх функціональних різновидів комічного, важко оцінити, адже використовуючи його можна зберегти самовладання, гідність і навіть захиститися у виняткових, незвичайних ситуаціях [7].

Дослідники виділяють три основні функції комічного:

- когнітивно-соціальна функція емоції радості;
- соціально-комунікативна функція;
- фасилітаційно-адаптаційна функція, спрямована на полегшення негараздів та подолання стресу в різноманітних ситуаціях.

Перша функція, когнітивно-соціальна, пов'язана з тим фактом, що позитивні емоції завше допомагають особистості підходити до вирішення проблем більш креативно, розвивати свої соціальні навички та накопичувати різноманітні інтелектуальні та фізичні варіації для вирішення будь-яких життєвих ситуацій. Дослідниця Б. Фредріксон зазначає, що емоція радості здатна покращити психічне та фізичне здоров'я індивіда [51]. Позитивні емоції безсумнівно відіграють важливу роль у створенні та підтриманні відносин між людьми у соціумі, адже без них не було б можливим наступне:

- визначення можливих партнерів;
- підтримка відносин;
- спільна праця з іншими індивідами для досягнення загальних цілей.

Емоція радості пов'язана з комічним, тому без останнього не було б можливим виконання всіх трьох завдань [63]. Тож форми комічного корисні не тільки для творення певного ефекту в художніх творах, фільмах та серіалах, але вони також відіграють важливу роль в житті людини: допомагають зберігати гарний настрій та самопочуття, підтримувати позитивні соціальні контакти.

Друга функція комічного, соціально-комунікативна, проявляється під час взаємодії індивіда з соціумом. Незважаючи на те, що в повсякденному житті нас постійно може оточувати гумор і жарти, яким ми не надаємо важливого значення, комічне завжди має мету та призначення. Наприклад, коли людина розповідає жарт чи веселу ситуацію із власного досвіду, вона може несвідомо бажати вразити оточуючих чи отримати схвалення групи, в якій вона знаходиться, оскільки гарне почуття гумору завжди високо оцінюється [56, с. 25]. Різновиди комічного, такі як іронія та сарказм, є невід'ємною частиною комунікативних ситуацій, де більш відкритий спосіб передачі повідомлення та інформації може викликати конфлікт, несхвалення чи різку реакцію. Завдяки формам комічного індивіди можуть передавати один одному певні меседжі, ідеї, що матимуть декілька значень — буквальне та імпліцитне, при цьому позитивний настрій розмови між комунікантами буде збережений [57].

Комічне має декілька соціальних функцій, оскільки його функціональні різновиди не завжди доброзичливі, як у випадку з сарказмом чи сатирою, коли вони можуть мати маніпулятивний чи навіть агресивний характер. Це також може бути чорний гумор, що направляється на осміювання статі, релігії, раси чи інших особистих рис індивіда. Таку форму комічного часто використовують люди, щоб підсилити відчуття групової ідентичності та підкреслити відмінності від інших груп [56, с. 20–21]. Отже, функціональні різновиди комічного використовуються в суспільстві для передачі повідомлень між членами певних груп, та для досягнення визначених цілей, які не завжди позитивні, а можуть бути і агресивними, і маніпулятивними.

Третя і остання психологічна функція комічного, фасилітаційно-адаптаційна функція, спрямована на те, щоб полегшити певні негаразди та

подолати стресові ситуації. За допомогою гумору та інших різновидів людина може поглянути на певне явище чи подію, найчастіше сумну чи навіть трагічну, з кардинально іншої точки зору, оскільки всі форми комічного пов'язані з багатозначністю та невідповідністю сказаного реальності. Завдяки створенню комічного ефекту можна радикально переоцінити ситуації, як наслідок, вона стає не такою напруженою, серйозною чи сумною, і людина відчуває більше контролю у власних руках [53].

Дослідник Р. Мартін зазначає, що комічне, а в особливості гумор, допомагає вивільнити напругу, подолати стрес, людина відчуває полегшення, що є майже основною характеристикою всіх форм комічного [56, с. 40–41]. У процесі розвитку людства гумор та інші різновиди стали своєрідним механізмом подолання життєвих потрясінь та негараздів, зміцнення взаємовідносин с іншими індивідами, не в останню чергу завдяки феномену комічного люди почали об'єднуватися в певні групи, які ідентифікуються за допомогою специфічних жартів, які є особливістю цих групок.

Крім вищезазначених психологічних функцій, функціональні різновиди комічного також застосовують для того, щоб:

- викрити негативні риси людини, події чи об'єкта;
- впливати на адресата з метою досягнення певної мети;
- підсилити критичну оцінку певного явища;
- самоствердитися за рахунок уїдливих коментарів та жартів;
- замаскувати справжню оцінку явища чи події.

Використання комічних висловлювань в телесеріалах виправдане тим, що за допомогою різноманітних стилістичних засобів та прийомів сценаристи мають змогу підсилити емоційну складову тексту, виразити ставлення до певного героя, явища. Крім цього, використання таких прийомів як сарказм, гумор та іронія допомагає дещо зекономити інші мовні засоби в умовах обмеженого часу, а також краще висвітлити характерні риси героїв в певних ситуаціях.

Отже, оскільки головне призначення телесеріалів, а саме ситуаційних комедій, — це розважити глядача, дати змогу відволіктися від повсякденних проблем, то використання форм комічного цілком виправдане. Значне різноманіття функціональних різновидів цього явища дає змогу створювати комічний ефект в будь-якій ситуації. Найбільш популярні форми — гумор, іронія та сарказм, — часто застосовуються в англomовному телевізійному дискурсі, а саме телесеріалах, що буде продемонстровано в наступному розділі. Оскільки комічне грає важливу роль в повсякденному житті людини та виконує декілька незамінних функцій, то не дивно, що автори та сценаристи телевізійних програм використовують різноманітні стилістичні засоби та прийоми для творення комічного ефекту, адже такий метод не тільки робить телесеріал більш ближчим до людей, але також збільшує його популярність, адже відображає звичні ситуації.

РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО В АНГЛОМОВНИХ ТЕЛЕСЕРІАЛАХ

2.1 Основні етапи творення комічного

Функціональні різновиди комічного, як і будь-які інші стилістичні засоби, проходять певні етапи творення, перед тим як власне виконати свою функцію. Процес творення комічного нерозривно пов'язаний із загальною психологією виникнення сміху, тому важливо розглянути цей феномен не тільки виключно з лінгвістичної точки зору, але і з психологічної. Будь-яка комічна ситуація має інтелектуальні свідомі та психологічні несвідомі складові, які здатні перетворити нейтральну ситуація на смішну для будь-якої людини.

Процес творення комічного складається з таких компонентів:

- соціальний контекст;
- когнітивно-прийнятний процес;
- емоційний аспект;
- сміх [53].

Взагалі прийнято вважати, що сміх, — це соціальна категорія, тобто така, що має місце в суспільстві під час комунікації, але з іншого боку людина може також розважатися, сміятися та відчувати емоції радості під час перегляду телесеріалів чи за читанням гумористичного твору. Такі випадки вважаються псевдосоціальними, адже людина перебуває в такий момент поза соціумом і ніяким чином не взаємодіє з іншими людьми.

Для того, щоб процес творення комічного відбувся, на думку Т.Б. Любимовой, людина повинна обробити отриману із навколишнього оточення інформацію. Після цього створюється комічний вираз чи ситуація, невиражена вербально, що здається людині смішною. Однак, щоб процес творення комічного відбувся успішно, а готовий продукт виконав своє призначення, адресант повинен цілком розуміти ситуацію та бути

ознайомлений з усіма її компонентами [22]. В протилежному випадку, людина не буде сприймати ситуацію взагалі, а тим паче вважати її комічною.

Якщо людина переглядає телесеріал і при цьому не повністю розуміє певні ситуації, наприклад, відносини, що склалися між героями, чи характерну поведінку певної особи, в деяких моментах специфічний жарт може не здатися смішним та комічним. Дослідник Д. Кіаро стверджує, що не всі жарти є смішними в рівній ступені для всіх людей [45, с. 15]. Це відбувається через різний досвід та відсутність чи наявність фонових знань, також це залежить від того, чи ознайомена людина з контекстом ситуації. Отже, індивід здатний зрозуміти комічність ситуації чи висловлювання тільки після задіяння базових та фонових знань, отриманих в різних життєвих ситуаціях раніше. В цьому і проявляється особливість когнітивно-прийняттого процесу.

Після сприйняття та певної обробки комічного залучається емоційний аспект — радість та інші позитивні емоції викликають відповідні реакції у мозку. Кожного разу, коли ми розважаємося, сміємося, неважливо в компанії інших людей або за переглядом телесеріалу, ми відчуваємо емоційний підйом, що відбувається за рахунок біохімічних реакцій в мозку, що призводять до посмішки чи сміху [56, с. 7].

Отже, з точки зору психології процес творення комічного відбувається завдяки соціальному контексту, когнітивному процесу оцінки та обробки ситуації, та подальшому виникненню емоції радості та сміху. Без вищезгаданих етапів люди не могли б адекватно сприймати задані ситуації, оцінювати їх як комічні чи недостатньо смішні, і як результат, будь-який функціональний різновид комічного не мав би ніякого значення, оскільки за відсутності процесу прийняття та оцінки, жарти не виконували б головне призначення — розважити та розсмішити реципієнтів.

2.2 Реалізація прийомів комічного в англomовних телесеріалах

В англomовних телесеріалах використовується значна кількість стилістичних прийомів для творення комічного ефекту, особливо в так званих ситуаційних комедіях. Варто зазначити, що будь-яка мовна одиниця може стати засобом комічного при правильній побудові тексту. Сценаристи серіалів розширюють звичні рамки використання мовної одиниці, сполучують конструкції, які зазвичай не використовуються разом, таким чином створюючи ситуацію, яка викликає сміх у глядачів. Будь-який елемент тексту може транслювати комічний ефект: написи, повтор лексичних одиниць, прізвиська героїв, невербальні компоненти. Тому варто розглянути класифікації засобів комічного для того, щоб мати змогу більш точно визначити їх наявність у англomовних телесеріалах та в подальшому описати способи їх передачі українською мовою під час перекладу.

Всі жарти умовно можна поділити на ситуативні, де комічне проявляється у ситуації, і мовні, де комічний ефект породжується через вербальні знаки. Ситуативні жарти пов'язані з діями героїв — рухи, взаємодія з іншими героями, жести. Мовні жарти будуються на тому, що кажуть герої, при цьому їм не обов'язково виконувати якісь дії [2, с. 3]. Першу класифікацію комічного запропонував відомий давньоримський оратор і філософ Цицерон. Він розділив всі прийоми на два різновиди, що відповідають сучасному уявленню про поділ жартів:

- комічне, що впливає безпосередньо із ситуації;
- комічне, що базується на словах.

До другого типу комічного Цицерон відносив абсурд, каламбур, алегорію, іронію та інші прийоми [21, с. 28]. Відомий дослідник Л. Наєр виділяє вербальні та невербальні форми комічного. До перших він відносить іронію, жарт, пародію, гострослів'я [26, с. 89–90]. Невербальні форми комічного знаходяться поза межами нашого дослідження, тож розглядатися не будуть.

Отже, можна зробити висновок, що для творення комічного ефекту використовуються різноманітні засоби та прийоми, і наразі не існує єдиної та загальноприйнятої класифікації способів творення. Головна роль в цьому процесі, з точки зору лінгвістики, належить лексичним засобам, зокрема тропам, тобто різнорівневим мовностилістичним засобам, за допомогою яких створюються іронічні, сатиричні, та в цілому комічні висловлювання. Систематизацією тропів займалася велика кількість дослідників, тож важко виділити одну систему для дослідження. Найбільш повною можна вважати класифікацію В.А. Кухаренко, яка поділяє тропи на:

- лексичні — метафора, метонімія, синекдоха, гра слів, іронія, епітет, гіпербола, применшення, оксиморон;
- синтаксичні — риторичне запитання, хіазм, анаколүф;
- лексико-синтаксичні — антитеза, клімакс, антиклімакс, перифраз, літота [19, с. 23–57].

Відомий дослідник О.М. Мороховський поділяє всі тропи на фігури заміщення — засоби вторинної номінації, та стилістичні прийоми — фігури суміщення. Вторинна номінації виникає через подібність двох предметів чи об'єктів, бувають фігури кількості, а саме гіпербола, мейозис, літота, та фігури якості — метонімія та її види: синекдоха, перифраз, евфемізм, метафора, іронія. Стилiстичні прийоми поділяють на фігури тотожності, наприклад, порівняння, синоніми, фігури протилежності — антитеза, оксиморон, фігури нерівності — клімакс, антиклімакс, зевгма [25, с. 163–166].

Вищезгадані вербальні засоби широко використовуються в англomовних телесеріалах для створення комічного ефекту, тому варто дати визначення найбільш поширеним із них, а саме іронія та її види, каламбур, сарказм та його різновиди. Крім того, важливим є визначення їх функціональних особливостей.

Першим вербальним засобом, що використовується для творення комічного, є іронія. По суті, іронія — це висловлювання, в якому сказане є протилежним дійсності. Вчені виділяють три основні типи іронії, а саме вербальна, драматична, ситуативна [67, с. 57]. В енциклопедії «Українська

мова» подається наступне детальне визначення цього поняття: «Іронія — різновид антифразу, троп, де з метою прихованого глузування або для легкого добродушного жарту мовна одиниця з позитивно-стверджувальним значенням, конотацією або модальністю вживається з прямо протилежними характеристиками» [75, с. 214].

Вербальна іронія — це використання слів для позначення чогось відмінного від того, що людина насправді говорить чи хоче сказати. Головна особливість, яка відрізняє цей різновид від інших, полягає в тому, що вербальний тип іронії використовується мовцем навмисно. Прикладом вербальної іронії може бути наступне висловлювання: “*I can’t wait to read the seven hundred page report.*” Очевидно, що мовець прагне висловити своє незадоволення та небажання читати чималий за розміром звіт.

Вербальна іронія та сарказм в деяких випадках можуть бути взаємозамінними. Тим не менш, між ними існує чітка різниця, яку варто розуміти. Іронія використовується для показу розходжень між реальністю та сказаним, а сарказм — для того, щоб образити, зачепити почуття людини. Наприклад, твердження: “*Great, someone stained my new dress.*” є іронічним, а “*You call this a work of art?*” — саркастичним, оскільки направлене на певну людину та її талант для того, щоб принизити [47, с. 85].

Наступний різновид іронії — драматична іронія, її особливістю є те, що глядачі або читачі мають певну інформацію, якою не володіють герої фільму чи книги. Наприклад, детектив не знає, що його партнер є злочинцем, а глядачі вже знають про це і чекають, коли цей факт стане очевидним для персонажа. Виникнення драматичної іронії відбувається в три стадії. Перша — це встановлення певного факту, повідомлення важливої інформації глядачам. Друга стадія — використання певної інформації для зацікавлення глядачів. Третя стадія — персонаж дізнається невідомі йому раніше факти [47, с. 124]. В цьому різновиді іронії відбувається наростання напруження, щоб зацікавити читачів та глядачів, змусити їх пильно спостерігати за перебігом подій, а в результаті — співпереживати героям.

Останній тип іронії — це ситуативна іронія, вона пов'язана з невідповідністю між тим, що очікується, і тим, що трапляється насправді [67, с. 5]. Цей різновид має місце, коли відбувається певна подія чи складається певна ситуація, котра повністю протилежна тому, що очікували. Іронія створюється завдяки ефекту несподіванки, а також за допомогою невідповідності між очікуваним та бажаним і реальністю.

Наступним тропом, що використовується в англійських телесеріалах для творення комічного ефекту, є каламбур. Цей стилістичний засіб є одним із найбільш поширених, оскільки за допомогою нього можна із будь-якої ситуації зробити смішну та абсурдну. Для позначення цього прийому використовують й інші терміни, окрім «каламбур», наприклад, «гра слів». За словниковою дефініцією каламбур — це зазвичай гумористичне використання слова таким чином, щоб запропонувати реципієнту два або більше його значень, або значення іншого слова, подібного за звучанням [82]. Даний стилістичний засіб створюється за допомоги лексичних та фонетичних засобів, за основу він має полісемію, омонімію та схоже звучання певних слів. При цьому слід мати на увазі, що термін «каламбур» використовують не тільки для позначення фігури мовлення. Цим поняттям також іменують самостійні твори і заголовки, що містять іронічний чи сатиричний зміст. Крім того, гра слів має декілька класифікацій, що особливо важливо мати на увазі під час перекладу цього стилістичного прийому.

Каламбури поділяють на різновиди згідно з механізмами їх творення, серед яких виділяють омонімію, полісемію, розпад значення фразеологізму як найбільш продуктивні, а також інші лінгвістичні явища. Загалом всі засоби для творення гри слів можна розділити на:

- фонетично-графічні;
- лексичні, тобто полісемія та ідіоми;
- морфологічні;
- синтаксичні [49, с. 130].

Не дивлячись на різноманіття лінгвістичних засобів, зазвичай для творення каламбуру використовуються одночасно декілька вищезгаданих явищ. Найчастіше гра слів використовується в жартах для того, щоб змінити тему, та загадках, що зазвичай містять риторичне запитання. Одним з прикладів каламбуру є відома загадка: “*What is the difference between a conductor and a teacher? The conductor minds the train and a teacher trains the mind.*” [80]. У цій загадці використовується запитання, начебто для того, щоб реципієнти мали змогу обдумати відповідь, але насправді воно риторичне, оскільки відповідь тільки одна і за основу вона має каламбур.

Наступним стилістичним прийомом, що застосовується в англійських телесеріалах, є сарказм. Крім цього, сарказм є одним із неординарних засобів комунікації, оскільки те, що висловлюється з його використанням являється прямо протилежним тому, що мовець чи автор має на увазі. При цьому те, що мається на увазі, чітко просліджується в сказаному, оскільки цьому стилістичному прийому не характерна імпліцитність. Досліджуване явище вимагає глибокого розуміння як з боку того, хто говорить або використовує цей прийом у письмовій формі, наприклад, у книзі чи сценарію до серіалу, так і з боку слухача, читача та глядача. Це має велике значення, адже в протилежному випадку можливі непорозуміння між адресантом та адресатами, якщо розглядати повсякденне життя, або ж між сценаристами та реципієнтами — читачами чи глядачами, як у нашому випадку.

Як вже було зазначено в попередньому розділі, слово «сарказм» походить з грецької “*sarkasmos*”, від “*sarkaō*”, що буквально означає «*рву м'ясо*». Прийнято вважати, що цей стилістичний засіб являє собою викривальну та надзвичайно дошкульну насмішку над людиною чи певним явищем, об'єктом. Тим не менш, за словниковою дефініцією англійського тлумачного словника, сарказм — це лише використання певних висловлювань, які за значенням прямо протилежні тому, що було сказано, використовуються його для насміхання чи висміювання когось чи чогось виключно в гумористичному ключі [76]. Український тлумачний словник подає більш емоційно забарвлене

визначення, оскільки за ним сарказм — це злісна, уїдлива насмішка, їдка іронія [71]. Різниця між двома дефініціями очевидна, в англійському варіанті даний стилістичний засіб подається не настільки гостро та не містить різко негативної конотації.

Сарказм вважається одним із основних різновидів комічного, що застосовується в телесеріалах для створення певного ефекту, поряд з іронією та гумором. За допомогою сарказму вербалізують гостру емоційну оцінку явищ без підтексту, саме цим він відрізняється від близької за значенням іронії [74, с. 367]. Перш за все, іронія, — це спосіб прихованої, імпліцитної та негативної оцінки об'єкта мови, а сарказм — це стилістичний засіб, у якому переносне значення виражене з мінімальною імпліцитністю, тобто прихованістю. Себто, саркастичне висловлювання завжди очевидне для реципієнтів, на відміну від іронічного.

Форма саркастичного висловлювання завжди негативна, на відміну від іронічних чи гумористичних виразів. Саркастичне зауваження чи звернення завжди має видиму вказівку на предмет чи об'єкт критики та глузування. Сарказм не може бути м'яким або ж позитивним, як гумор, цей стилістичний засіб завжди спрямований на те, що зачепити почуття певної людини, висміяти її. Тому не дивно, що саркастичні висловлювання часто використовується в телевізійному дискурсі, особливо в комедійних серіалах, адже з його використанням можна якнайкраще та як найяскравіше описати героя, його характерні риси, а також відносини між героями, при цьому не використовуючи занадто багато лінгвістичних засобів. Себто, саркастичні висловлювання допомагають скоротити описання певних ситуацій та героїв, що особливо важливо в рамках обмеженого ефірного часу.

Сарказм використовується як засіб для викривання певних особливостей, критики та насмішки над об'єктом чи предметом, при цьому деякі дослідники виділяють декілька різновидів цього явища в залежності від ступеню уїдливості та кількості негативних конотацій, а також направленості. Як основні різновиди сарказму можна виділити такі:

- лестоці — нещира похвала, часто може сприйматися як саркастична [77];
- образа — зневажливе висловлювання, що спрямоване проти кого-небудь, і викликає у нього почуття гіркоти, душевного болю [79];
- пасивна агресія — легка словесна форма сарказму, при якій образа чи насмішка приховується під чимось нейтральним чи навіть ввічливим;
- самоприниження — це спосіб применшення своїх талантів, здібностей чи чогось іншого як засіб комічного, також самоприниження вважають гарною відповіддю на образу [83];
- візуальний сарказм — це використання сарказму у різноманітних зображувальних формах — картини, малюнки, графіка для провокування певних груп людей.

Як приклад образи в ролі сарказму може слугувати відоме висловлювання В. Черчилля *“You can always count on Americans to do the right thing — after they've tried everything else.”* [95]. В телевізійному дискурсі цей різновид сарказму використовується досить рідко через толерантність та відмову від стереотипних образ, що створюються на основі приналежності до певних груп людей, національності чи статті. Інші різновиди, такі як лестоці та пасивна агресія, застосовуються частіше, оскільки їх використання не може образити глядачів.

Незважаючи на чітке формулювання визначення поняття «сарказм», деякі дослідники продовжують співвідносити його з такими стилістичними засобами, а саме засобами вторинної номінації, як гіпербола і мейозис, крім того, з гумором та риторичним запитанням, об'єднуючи все одним концептом — вербальна іронія. Проте, вербальна іронія використовується виключно для того, щоб підкреслити розбіжності між реальністю і намірами того, хто говорить [81], але сарказм, наприклад, має на меті образити та зачепити почуття людини. Стилiстичнi засоби застосовуються для того, що зробити будь-яку ситуацію або більш смішною, або більш напруженою. Тим не менш, відмінності між вищезазначеними прийомами важко не помітити на наступних прикладах:

- стилістичний засіб — сарказм, приклад висловлювання: “*You’re a genius.*”, імпліцитне значення “*You are an idiot.*”;
- стилістичний засіб — жарт, приклад висловлювання: “*It’s easy to stop smoking; I’ve done it many times.*”, значення “*It is not easy to quit smoking.*”;
- стилістичний засіб — риторичне запитання, приклад висловлювання: “*What was the best thing before sliced bread?*”, значення “*This makes you think about why we use idiom.*”;
- стилістичний засіб — мейозис, приклад висловлювання: “*Babe Ruth was OK at baseball.*”, значення “*Babe Ruth was great at baseball.*”;
- стилістичний засіб — гіпербола, приклад висловлювання: “*It was so cold I saw polar bears wearing jackets.*”, значення “*It is very cold outside.*” [55, с. 9].

Вищезазначені приклади демонструють безсумнівну різницю між сарказмом та іншими засобами вербальної іронії, а саме те, що даний прийом використовується для насмішок та глузування, при цьому не несе в собі абсолютно ніяких позитивних конотацій, як, наприклад, жарти чи гіпербола. Використовуючи сарказм не можна похвалити людину або зробити комплімент, а лише образити та зачепити її почуття. Цей висновок ще раз доводить ефективність використання сарказму в телевізійних серіалах, адже такий прийом допомагає краще розкрити образ певного героя, а також взаємовідносини між персонажами. Крім того, сарказм може виконувати наступні функції:

- викриття негативних рис людини чи предмета;
- регулятивна функція, тобто вплив на адресата з метою досягнення поставленої мети;
- підсилення критицизму;
- прагнення до самоствердження;
- маскувальна функція.

Здебільшого саркастичні висловлювання використовують для того, щоб підсилити емоційну складову письмового чи усного тексту, виразити авторське

ставлення до певного предмету, явища чи особи, для економії мовних засобів, а також для кращого порозуміння між мовцями в певній комунікативній ситуації.

Саркастичні висловлювання завжди вимовляються гучніше, ніж звичайні репліки, а також відмінно від того, як вимовляються фрази, що містять в собі інші форми комічного. Крім того, репліки із сарказмом вимовляються повільніше, з більш чіткою акцентуацією, що створюється з використанням висхідно-низхідної інтонації, тобто *rise-fall of the voice*.

З огляду на лексичні складові саркастичних висловлювань досить частотним є використання лексеми “*not*”, а також фрази “*Yeah, right!*”. Оскільки сарказм — це гра протилежностей, то за допомогою цих лексем можна підкреслити відмінності між реальністю та тим, що було сказано [62].

Не останню роль у процесі творення сарказму займають засоби виразності, тобто засоби вторинної номінації, яка виникає через подібність двох предметів, або їх суміжності, та стилістичні прийоми. До перших дослідники відносять гіперболу, мейозис, літоту, метафору, метонімію — синекдоха, перифраз, евфемізм. До стилістичних прийомів відносять порівняння, антитезу, оксиморон, наростання, розрядження, зевгму [25, с. 163–166]. Використання вищезазначених засобів реалізації комічного залежить від контексту, який, найчастіше, не виходить за межі одного абзацу. Б. Дземидок поділяє засоби актуалізації сарказму та жартів в цілому на п'ять груп:

- видозміна явища — перебільшення, темп, що відрізняється від звичайного;
- несподівані зіставлення;
- несумісність у зв'язках між явищами;
- удаване об'єднання абсолютно різнорідних явищ;
- утворення явищ, які по суті або за враженням відхиляються від логічної норми, — ускладнення простого завдання [8, с. 65–67].

Отже, як бачимо, не зважаючи на численні наукові дослідження, система лінгвостилістичних засобів творення та реалізації комічного постає неоднорідною. На даний час, не існує визначеної класифікації прийомів, які б

використовувалися для створення комічного ефекту в телесеріалах. Одні дослідники виділяють мовні та позамовні прийоми, інші розрізняють стилістичні та ситуативні засоби. Через розгалужену систему засобів творення та реалізації комічного в процесі перекладу перекладачі можуть стикатися з труднощами, адже досить часто майже неможливо підібрати гідний та адекватний еквівалент для оригінального жарту. Окрім цього, перешкодою на шляху до якісного перекладу може стати відмінність між національними особливостями гумору країн, мови яких стають мовою оригіналу та мовою перекладу на час адаптації телесеріалів для глядача.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНОГО УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Особливості використання комічного англомовним населенням та українцями

Під час перекладу телесеріалів, що містять прийоми комічного, перекладачі стикаються з великою кількістю труднощів, як мовного, так і екстралінгвістичного характеру. Адже гумор та інші функціональні різновиди є національно визначеними та забарвленими засобами, оскільки кожна нація має певні особливості у сприйнятті та відтворенні жартів, що необхідно враховувати під час створення вихідного тексту. Незважаючи на те, що комічне властиве кожному народу, позаяк всі люди мають почуття гумору та жартують, деякі дослідники сумніваються у можливості адекватної передачі таких конструкцій. Ще О.О. Потебня писав, що дотепи неперекладні [32, с. 263], та це не означає, що форма комічного, властива певній країні, не може бути адекватно передана в мові перекладу.

Перекладач повинен не тільки відтворити комічне, але і адаптувати його за необхідності для реципієнтів. Для виконання цього завдання потрібно бути детально ознайомленим з особливостями культури гумору та сміху мови оригіналу та мови перекладу. З цієї причини є доцільним розглянути характерні риси використання комічного американцями і британцями, а також українським народом.

Американське почуття гумору відрізняється частотним використанням гіпербол, передражнюванням. Жарти американців спрямовуються на різні речі, досить часто це невідповідність між ідеальним та реальним, оскільки демократична система країни створює ідеали, яких важко насправді досягнути, тому це стає приводом для глузування та насмішок [86, с. 74]. Перебільшення завжди займали особливе місце в американському гуморі, так само як і традиції часів перших поселенців, які приїжджали з Європи до Нового Світу та

привозили власні звичаї та фольклор [24, с. 7]. Форми комічного в Америці розвивалися досить повільно, у порівнянні з іншими країнами, та саме через це дослідники вважають, що жарти і гумор в цілому стали невід'ємною та найбільш яскравою рисою американської традиції, їх менталітету [29, с. 91].

Одною з характерних рис американського гумору є велика кількість оповідань з перебільшенням, *"tall tales"*, що перейняли свою назву від гіперболічного характеру змісту [28, с. 19]. Наприклад, *"Two men were exchanging tall stories. Joe said that his grandfather had been 18 feet tall. Not to be outdone Fred replied: 'I guess everything grows mightly in our country. I was going through the wood last night and saw a snake 4 miles long'."* — «Двоє чоловіків розповідали один одному небилиці. Джо розповів про те, що його дід був 18 футів заввишки, аби не відставати, Фред у свою чергу додав: „Все в нашій країні зростає дуже швидко. Минулої ночі я йшов через ліс і побачив змію завдовжки 4 метри”.» [3, с. 85]. Завдяки цьому прикладу можна зробити висновок, що зазвичай комічне у американців базується на перебільшенні у всьому та надмірності, тобто комічний ефект створюється з використанням експресивного засобу під назвою гіпербола [1].

Комічне в американській культурі виявляється не тільки в оповіданнях з перебільшенням, але також має коротку форму. Це можуть бути прізвиська, що мають жартівливе значення. Наприклад, *"They call her Alice: her German parents took one look at her and said, 'Das ist Alles!'."* [10, с. 78]. Комічний ефект у цьому прикладі створюється завдяки обіграванню імені дитини та асоціації його із німецьким висловлюванням *"Das ist Alles"*.

У американців переважає суперечність між ідеалами та реальністю, між задуманим та дійсним, коли справа доходить до жартів, вони не цураються деякої цинічності у своїх висловлюваннях, що і відрізняє їх від інших культур [61, с. 257]. Не дивлячись на повільний розвиток форм комічного, американське почуття гумору має характерні особливості, за якими його легко відрізнити від інших.

Для вираження комічного американці застосовують значну кількість мовних засобів, серед яких виділяють такі:

- “*put-down*” гумор — коли мається на увазі “*I'm better than you, and don't you forget it*”;
- сарказм — дотепний, але злий гумор;
- комічне, що суперечить характеру та переконанням адресанта;
- грубий “*dirty*” гумор, який часто застосовується коміками під час виступів [58, с. 38–39].

Словосполучення «англійський гумор» можна вважати кліше, оскільки цей феномен широко відомий, а його особливості вже ні для кого не є таємницею. Хоча деякі і до нині вважають, що почуття гумору британця зрозуміти майже неможливо. Наразі це лише стереотип, створений задля просування певних творів, фільмів та телесеріалів. Насправді, британці, як і інші нації, мають деякі особливості у сфері жартів, але це не означає, що їх неможливо зрозуміти.

Характерними рисами британського почуття гумору є поєднання доброзичливого настрою та їдкою насмішки [33, с. 22], взаємозв'язок легких жартів та гострої сатири. Британці надзвичайно високо цінують здатність людини жартувати та сприймати жарти. Комічне для англійців — це своєрідний спосіб пізнання свого оточення, при цьому почуття гумору вони сприймають не як вроджений таланти чи дар, а цілком свідомо розвинуте вміння [5, с. 40]. Серед основних рис англійського гумору виділяють:

- стриманість;
- доброзичливість;
- певна симпатія до людини, що піддається осміюванню.

Вищезгадані особливості комічного можна з легкістю пояснити характером британців, вони надзвичайно консервативні, притримуються традицій та ввічливі в будь-яких ситуаціях [40, с. 123–133]. Завдяки цим рисам характеру англійці можуть жартувати з вкрай серйозним виразом обличчя. При цьому досить поширений чорний гумор — для британців не існує таких тем, з

яких би вони не могли поглузувати у притаманній їм манері. Наприклад, типовий жарт “*At the end of exams, I’ll be a highly-qualified corpse*” [65] повністю розкриває їх вміння жартувати всюди і завжди. Водночас для англійського гумору властива іронія, а особливо самоіронія, британці не бояться посміятися з власних вад чи невдалих ситуацій, в яких вони опинилися. Вряд чи англієць буде ображатися на жарт в його бік, адже вміння посміятися з себе є для них певним проявом гідності [12, с. 155].

Англіїці незворушні та чемні, намагаються бути серйозними практично завжди, тому їх гумор проявляється в широкій посмішці, а не в гучному сміху. Типовими темами вважають жарти про традиції і звичаї, членів королівської сім’ї та загалом відомих персон [15, с. 218]. Навіть у звичайній побутовій розмові будуть присутні насмішка, іронія та самоіронія, певна недомовленість, адже гумор для британців є важливою частиною успішної комунікації [50, с. 375]. Почуття гумору британців цілком відображає їх характерні риси як нації — тактовність, певна закритість, самоіронічність, та відображається в усіх суспільних відносинах.

Українці, як американці та британці, також мають характерне почуття гумору, конкретні теми для жартів та прийняті засоби для творення комічного. Жарти споконвіків супроводжували українські свята та традиційні дійства — заручини, весілля, народні обряди [87, с. 5–6]. У важкі часи гумор допомагав полегшити переживання та страждання людей, скріплював взаємовідносини, надавав сил і відваги для боротьби, загартовував дух та робив людей незламними. Незважаючи на трагічні події, український народ все рівно зберіг незрівнянне почуття гумору, яке допомагало в тяжкі часи війни, пригнічення. Сміх та жарти споконвіків виконували певну терапевтичну функцію та зберігали вільний дух народу [39, с. 112–117]. Казки, обрядові пісні, приказки та особливо фразеологізми пройняті комічними прийомами та мають гумористичне забарвлення [27].

Українське почуття гумору ще здавна тяжіє до життєствердження, свободи та незламності, адже неможливо боятися того, з чого смієшся. Саме

цим і відрізняється комічне українського народу від англомовного населення. Крім того, кожна культура має власну ієрархію цінностей, тому те, що прийнято осміювати в одній культурі, є табу для іншої. Як вже зазначалося, англійці, наприклад, можуть жартувати в будь-яких ситуаціях, для них майже не існує тем, з яких вони не могли б покепкувати. А українці вважають, що для жарту мають бути відповідні умови та настрої [17]. З іншого боку, британці та українці однаково схильні до самоіронії, наприклад, як у наступному прикладі «*Чумак варить у степу куліш. Зачепив випадково казанок, уміст перекинувся у вогнище. Ляснув рукою по коліну: „От бісова тіснота!“*» [18].

Отже, кожна нація та культура має певні особливості у використанні форм комічного, власні теми та правила. Деякі народи можуть дозволити собі жартувати у будь-якій ситуації, як, наприклад, британці. А інші вважають, що для жарту повинна бути відповідна ситуація. Американці, британці та українці мають своєрідне почуття гумору, що проявляється у всіх сферах життя. Саме тому під час перекладу англомовних телевізійних серіалів варто звертати особливу увагу на ці характерні риси культур для адекватної передачі форм комічного українською мовою.

3.2 Проблема неперекладності комічного

Для адекватного перекладу будь-якої форми комічного перекладачу необхідно вирішити ряд проблем, як теоретичного, так і практичного характеру. Будь-який засіб, що використовується для творення комічного ефекту, нерозривно пов'язаний не тільки з мовними, але і з культурними та психологічними особливостями певної нації. Саме цей факт і наводить деяких дослідників на думку, що комічне є неперекладною категорією, адже воно має певні риси притаманні певній нації, та зовсім незнайомі та незрозумілі іншим народам.

Основна проблема перекладу комічного полягає в тому, що готовий варіант може бути незрозумілим, повністю чужим для культури реципієнта. Існує два різновиди нерозуміння комічного однієї нації представниками іншої культури. Перший випадок має місце, коли реципієнт не сприймає ситуації, не бачить комічності в ній. Нерозуміння пов'язане з тим, що адресат не до кінця вловлює предмет жарту, соціальні норми та поняття певної культури. В цьому випадку ситуацію можна подолати за допомогою пояснення культурних особливостей та їх значущості. Другий різновид нерозуміння трапляється, коли реципієнт повністю розуміє ситуацію, контекст, але не бачить в ній комічної складової [13, с. 161]. Це відбувається, коли жарт був занадто жорстокий, вульгарний чи грубий для світогляду адресата.

З точки зору потенційної перекладності комічного, жарти розділяють на такі функціональні різновиди:

- універсальні жарти;
- мовні жарти;
- комічне з етнокультурним компонентом [59, с. 130–133].

Універсальний різновид комічного відрізняється тим, що сміх у адресата викликає певний процес, дія чи явище, що несе в собі гумористичну складову. Цей вид сприймається добре реципієнтами незалежно від їх віку, статі чи національної приналежності. Мовний різновид комічного базується на мовній грі, обіграванню значення одиниць, тобто він має специфічні ознаки певної мовної системи. Для розуміння такого типу комічного адресат має володіти мовою та повинен розуміти гру слів. Останній різновид комічного, комічне з етнокультурним компонентом, включає в себе специфічні явища, соціальні норми та поняття, що притаманні певній культурі. Переклад третього типу викликає найбільше проблем у фахівців, оскільки різні культури мають свої особливості, певний світогляд та менталітет.

Деякі дослідники пропонують відкинути ідею про неперекладність комічного, та звернути більше уваги на практичний аспект цього питання, — створення вірного та адекватного перекладу, який би відповідав джерелу [60, с.

14]. Під час роботи перекладачу необхідно висловити думку оригіналу словами іншої мови, а складність цього завдання полягає в тому, що знайти ідентичні засоби вираження у мові перекладу, які б адекватно виглядали в перекладі, практично неможливо [60, с. 25]. З іншого боку, якщо навіть ідентичні засоби присутні у вихідній мові, це не говорить про гарантовану вірогідність створення адекватного перекладу. Наприклад, якщо в мові оригіналу і в мові перекладу є багатозначні слова, то це не гарантує, що переклад каламбуру буде адекватним і гра слів буде збережена.

Текст перекладу повинен виконувати функцію оригіналу і здійснювати ідентичний комунікативний вплив на реципієнтів. Це можливо зробити виключно завдяки вірно підібраним еквівалентам, що передають не тільки весь функціональний, але й інформативний зміст вихідного тексту [4]. Процес перекладу комічного полягає в тому, що перекладач наче розшифровує його в оригінальному контексті, переносить в інший культурний та мовний простір, тобто в мову перекладу, та надає йому нової форми, яка вдало відтворює функцію та зміст оригіналу, викликаючи у реципієнтів ідентичну реакцію, як і у адресатів оригінального тексту [54, с. 109].

Ідея неперекладності форм комічного підживлюється тезою про неможливість точного перекладу поезії, оскільки в її основі також лежить специфічна гра з лексичними одиницями для створення певного ефекту. Саме тому під час перекладу поезії, як і для відтворення іншомовних жартів, неможливо знайти формальний еквівалент [43, с. 28–29], без застосування певних трансформацій. Завдяки концепції функціональної відповідності перекладач може змінювати формальний аспект тексту для збереження прагматичного аспекту.

Отже, для адекватної передачі форм комічного фахівець повинен зберегти змістовний та функціональний контекст, відтворивши вплив тексту, що, безумовно, є досить складним завданням [52, с. 1]. Також не виключено, що для передачі комічного ефекту, гри слів та звичайних, на перший погляд, жартів перекладачеві буде необхідно радикально змінити текст, наприклад, переклад

наступної комічної загадки неможливий без вищезгаданих рішень: “*What is that which occurs once in a minute, twice in a moment, and not once in a thousand years? — The letter M*” [96]. Для адекватного перекладу цієї загадки перекладач повинен замінити певні фрагменти, щоб реципієнти вихідного тексту могли зрозуміти про що взагалі йдеться.

3.3 Способи передачі комічного українською мовою

Для адекватної передачі комічного перекладач повинен мати обширні знання не тільки мови оригіналу та перекладу, але і фонові знання, що стосуються культури, історії, соціальних особливостей певної країни. Крім цього, для кожного комічного прийому можна виділити декілька основних способів перекладу, з якими фахівець не тільки повинен бути ознайомлений, але він також має вміти застосовувати необхідні трансформації під час процесу передачі оригінальних жартів українською мовою.

Для того, щоб визначити ефективність кожного із методів необхідно обрати відповідний матеріал для дослідження. В цьому дослідженні джерелом комічного виступають англomовні телесеріали, а саме «Теорія Великого Вибуху» (“*The Big Bang Theory*”), шоу, створене Чаком Лоррі і Біллом Предді у 2007 році [100] та британський мінісеріал «Шерлок» (“*Sherlock* ”), створений за ідеєю Марка Гатісса та Стівена Моффата у 2010 році [97].

Від ступеню адекватності перекладу комічного залежить те, чи відбудеться комунікація між автором і сценаристами оригінального тексту та реципієнтом перекладеного тексту. Для адекватної передачі будь-якої форми комічного перекладачеві необхідно чітко декодувати оригінальний елемент в тексті, створити влучний еквівалент в перекладі, який би цілком відтворював прагматику оригінального висловлювання і викликав ідентичну реакцію у глядачів [35, с. 127]. Незважаючи на те, що наразі існує багато досліджень, присвячених темі перекладу комічного, проблема адекватної передачі цих

стилістичних прийомів не втрачає актуальності з огляду на те, що кожного року з'являються нові художні, кінематографічні, публіцистичні роботи, в яких активно використовуються ці стилістичні засоби.

Згідно з П. Забалбеско можливих варіантів перекладу форм комічного існує лише п'ять, а саме:

- створення у вихідній мові ідентичного жарту;
- створення у вихідній мові жарту того ж типу, на ту ж тему;
- створення будь-якого жарту;
- компенсація жарту за допомогою будь-яких стилістичних засобів;
- якщо ні один з вищезгаданих варіантів не можливо застосувати, у процесі перекладу перекладач має вилучити або нейтралізувати жарт [68, с. 199–200].

Переклад комічних елементів — це не лише пошук адекватного еквівалента та відповідників, але також і вдумлива трансформація інколи імпліцитного у висловлюванні змісту для того, щоб реципієнти перекладеного варіанту були в змозі зрозуміти текст так само, як і ті, хто сприймав жарт в оригіналі [30, с. 62]. Перекладач не просто замінює лексеми однієї мови іншомовними, він є посередником між мовами і культурами.

Для більш точного визначення ефективних способів перекладу форм комічного українською мовою, наведемо приклади із вищезгаданих англomовних телесеріалів. Щоб краще зрозуміти контекст, необхідно детальніше розповісти про загальний зміст серіалів. «Теорія Великого Вибуху» — це американський серіал, який розповідає про чотирьох найкращих друзів: Леонарда Гофстедтера, Шелдона Купера, Говарда Волівца, Раджеша Кутрапалі. Вони працюють в одному із провідних фізичних інститутів та займаються наукою. Незважаючи на свої досягнення, вони стикаються з труднощами у спілкуванні з іншими людьми. Особливо Шелдон, який має IQ 187 балів, та постійно зазнає проблем з комунікацією.

Перший стилістичний засіб, який використовується для творення комічного ефекту, — це сарказм, який можна знайти в достатній кількості в цьому телевізійному серіалі:

(102) *Howard: You know, I'm really glad you decided to learn Mandarin.*

Sheldon: Why?

Howard: Once you're fluent, you'll have a billion more people to annoy instead of me (Season 1, Episode 17, CBS, 19.05.2008).

В оригінальному жарті герой на ім'я Говард підкреслює те, що Шелдон, досить специфічний герой з проблемами у спілкуванні з людьми, буде в змозі дратувати ще мільярд людей, окрім нього, якщо вивчить мову, яка, до речі, в перекладі була замінена на китайську. В цьому випадку була застосована генералізація, тобто один з діалектів китайської мови “*Mandarin*” — мандаринська мова, в перекладі замінили наступним:

(88) *Говард: Ти знаєш, я справді радий, що ти почав вивчати китайську.*

Шелдон: Чому?

Говард: Бо коли ти навчишся вільно на ній говорити, буде ще один мільярд людей, яких ти будеш дратувати (Сезон 1, епізод 17).

Цей приклад демонструє найбільш популярний спосіб перекладу сарказму — створення ідентичного жарту, на ту ж тему, з використанням адекватних відповідників. Завдяки цьому переклад залишається зрозумілим для глядачів, навіть незважаючи на те, що була застосована генералізація щодо мови, яку вивчає Шелдон. В цьому випадку цей факт не грає великої ролі, оскільки сарказм був переданий сповна.

Для створення адекватного перекладу важливо також враховувати контекст ситуації та екстралінгвістичні фактори, які завжди присутні у телесеріалах, як у наступному прикладі:

(104) *Leonard: Will you please take that stupid hat off?*

Howard: No, I want to blend in.

Raj: To what? Toy story? (Season 3, Episode 1, CBS, 21.09.2009).

У цьому епізоді головні герої відвідують родину Шелдона, яка проживає у штаті Техас. Говард використовує свої знання, які йому здаються досить обширними, щоб справити гарне враження. Згаданий фрагмент був перекладений українською у такий спосіб:

(91) *Леонард: Зніми, будь ласка, цей дурний капелюх.*

Говард: Ні, я хочу бути своїм.

Радж: Де? В «Історії Іграшок»? (Сезон 3, епізод 1).

У цьому фрагменті комічне твориться за допомогою саркастичної алюзії до відомого мультфільму «Історія іграшок». Головний герой, Радж, порівнює вбрання, а особливо капелюх Говарда зі схожим образом шерифа Вуді із вищезазначеного мультиплікаційного фільму, та відкрито говорить про його недоречність. У згаданому прикладі достатньо легко зберегти жарт та передати його реципієнтам вихідного тексту, адже мультфільм «Історія іграшок» добре відомий україномовним глядачам. Тому наведений переклад чудово виконує два завдання одночасно — зберігає алюзію, що присутня в оригіналі, та виконує прагматичну мету сарказму — уїдливо зазначити про недоречність вбрання героя.

В наступному прикладі продемонстровано ще один можливий варіант застосування сарказму — за його допомогою повніше розкривається головний герой — Шелдон:

(102) *Penny (tapping Sheldon on the shoulder): Sheldon.*

Sheldon (jumping in panic): Aieeee ya! Xia si wo le.

Penny: I'm sorry. Look, do you have a second?

Sheldon: A second what? Pair of underwear? (Season 1, Episode 17, CBS, 19.05.2008).

Українською вказаний фрагмент був перекладений у такий спосіб:

(89) *Шелдон (у паніці): Аййя!*

Пенні: Вибач. Є секунда?

Шелдон: На перевдягання? (Сезон 1, епізод 17).

Перекладачам вдалося повністю передати саркастичне зауваження Шелдона в кінці діалогу, яке будується на грі слів, а також на змішуванні контекстів. Англійська лексема “second” має значення не тільки «секунда», але і «другий». Саме на цьому і ґрунтується сарказм головного героя, він жартує, що краще його таким чином не кликати, і не намагатися злякати, адже після

цього може знадобитися другий комплект, тобто “*second*”, нижньої білизни “*pair of underwear*”. Оскільки саркастичне висловлювання головного героя українською мовою повністю передає прагматичний намір авторів, можна вважати, що перекладачі виконали дійсно гарну роботу та підібрали вдалий еквівалент, навіть не зважаючи на те, що форма оригінального вислову була втрачена, акцент був зміщений на інший образ, а вираз “*Aieee ya! Xia si wo le*” взагалі був випущений. Незважаючи на радикальні зміни у тексті, глядачі українського варіанту зрозуміли жарт, тому закадровий сміх був повністю доречним.

В телесеріалі «Теорія Великого Вибуху» також часто використовується гра слів. Наприклад, у сцені, коли Леонард побачив дівчину Пенні, в яку він закоханий до безтями, Шелдон говорить наступне:

(103) *Sheldon: Penny for your thoughts* (Season 1, Episode 3, CBS, 8.10.2007).

Гру слів можна перекласти декількома способами, серед яких:

- створення каламбуру у перекладі;
- відтворення змісту без гри слів;
- застосування іншої стилістичної фігури;
- пропуск каламбуру;
- пояснення жарту.

Важливо розуміти, що в даному прикладі гра слів базується на фразі “*penny for your thoughts*”, яку вживають, коли хочуть дізнатися про що думає інша людина, особливо під час незручної ситуації. Оскільки кохану Леонарда звати Пенні, можна зробити висновок, що Шелдон непрямо запитує, як справи з дівчиною, як пройшла їхня зустріч. Оскільки в українській мові немає тотожного висловлювання та адекватного відповідника, який би відтворював каламбур, перекладачі вирішили повністю прибрати гру слів та створили такий варіант перекладу:

(90) *Шелдон: Привід для роздумів.* (Сезон 1, епізод 3).

В цьому випадку закадровий сміх виглядає повністю недоречним і незрозумілим для українського глядача. Буквальний переклад змісту висловлювання призвів до зникнення каламбуру, тому ефективніше було б застосувати вільний переклад, який би відійшов від змісту фрази, але зберіг би прагматичний задум авторів [64].

Незважаючи на велику кількість британських телесеріалів, досить важко знайти український професійний переклад для всіх. Тому було обрано найбільш популярний за останні роки серіал «Шерлок», що є чудовий зразком для розгляду саме англійського гумору. Сюжет телевізійного серіалу розгортається навколо всесвітньо відомого детектива Шерлока Холмса та його помічника доктора Ватсона. Добре відома історія була перенесена у наші часи, але образи героїв були повністю збережені. Доктор Ватсон — кмітливий, доброзичливий та співчутливий. Шерлок Холмс — ерудований геній, що не завжди знаходить спільну мову зі своїм оточенням.

У одній із серій четвертого сезону головний герой Шерлок знаходиться на хрестинах дитини свого найкращого друга та помічника Ватсона, але навіть не знає імені дитини. Замість того, щоб розділити цей важливий момент зі своїми друзями, він продовжує займатися справою і щось дуже уважно проглядає в телефоні. Ця ситуація призводить до того, що Моллі, одна із героїнь, кидає в його сторону наступне зауваження:

(99) *Molly: No idea why people think you're incapable of human emotion (Season 4, Episode 1, BBC One, 01.01.17).*

Таке зауваження, безумовно, містить в собі сарказм, про що говорить тон героїні, а також всі супутні обставини ситуації. В українському перекладі зберегли цей стилістичний засіб, але при цьому додали більше експресивності. Завдяки цьому українські глядачі серіалу почули наступне:

(92) *Моллі: І чому люди вважать тебе безсердечним гадом? (Сезон 4, епізод 1).*

Словосполучення «*безсердечним гадом*» додає емоційності фразі та наголошує на тому, що дії Шерлока повністю суперечать соціальним нормам та правилам, а також те, що він проявляє неповагу до свого найкращого друга.

У наступному прикладі було використано гру слів:

(98) *John: Sherlock, you can't go on spinning plates like this.*

Sherlock: That's it! The place was spinning (Season 4, Episode 1, BBC One, 01.01.17).

Головною задачею перекладача було передати зміст каламбуру, адже цей діалог посилається до попередньої справи детектива, тому втрата цього стилістичного засобу могла б призвести до нерозуміння глядачів, що герої мають на увазі:

(93) *Джон: Шерлоку, може, вже досить жонглювати справами?*

Шерлок: Точно! Він був жонглером! (Сезон 4, епізод 1).

Незважаючи на повну зміну форми діалогу та заміну значення лексичних одиниць, адже словосполучення “*spinning plates*” означає «*займатися багатьма справами одночасно*», перекладачам вдалося за допомогою описового перекладу передати зміст та зберегти прагматичний аспект.

Отже, варто зауважити, що не існує абсолютно вірної та точної схеми для перекладу та інтерпретації форм комічного, в особливості сарказму та гри слів, адже кожна ситуація індивідуальна. Зазвичай у телесеріалах використовується велика кількість стилістичних засобів для творення комічного ефекту. Навіть одне висловлювання може містити декілька прийомів, тому майже неможливо вивести єдину послідовність дій під час перекладу жартів, адже зазвичай все залежить від контексту, в якому вони з’являються.

Тим не менш, слід звернути увагу на те, що дослівний переклад здебільшого може створити неповний відповідник, який не буде точно передавати значення та прагматику оригінального висловлювання, а інколи може навіть і зруйнувати намір авторів. Перекладач завжди повинен мати достатньо часу, щоб ознайомитися з контекстом ситуації, в якому виникає жарт, щоб створити гідний еквівалент. Інколи перекладачам необхідно

використовувати прийом адаптації, щоб зробити комічне більш зрозумілим для глядачів. Крім того, досвід та гарне почуття гумору разом з фоновими знаннями відіграють не останню роль в процесі відтворення оригінального комічного висловлювання українською мовою.

3.4 Імплементация оригінальних матеріалів англomовного телевізійного дискурсу на заняттях з практики перекладу

Навчання перекладачів включає в себе широкий спектр дисциплін, які, в свою чергу, складаються з великої кількості практичних завдань різної складності. Для того, щоб стати успішним перекладачем, студенти повинні опанувати навички письмового, усного перекладу різного фахового спрямування — наукові і технічні тексти, художні твори, публіцистика, розуміти культурні особливості іноземних країн, мати обширні фонові знання та вміти застосовувати перекладацькі трансформації.

За останні десятиліття значно посилилася роль фільмів та телесеріалів у житті людини, тож потреба у фахівцях з аудіовізуального перекладу і надалі зростає [46, с. 3–4]. Для підготовки перекладачів саме такого спрямування в навчальні плани студентів повинні бути імплементовані години, під час яких майбутні фахівці будуть переглядати фрагменти телевізійних серіалів чи фільмів, виконувати власні переклади в аудиторії та в якості самостійної підготовки, після чого обговорювати вдалість та адекватність кожного із них [46]. Такий підхід допоможе майбутнім перекладачам вийти за рамки підручників та почати тренуватися на справжніх прикладах, які будуть їм траплятися у роботі.

Переклад комічного досить кропітка праця, оскільки вимагає обширних знань не тільки з теорії перекладу та мови взагалі, але також з культури, соціальних норм та історії країни. Для створення адекватного перекладу студенти повинні ознайомитися з перекладацькими трансформаціями, які

необхідно застосовувати для перекладу форм комічного, а також навчитися використовувати їх на практиці. Серед найбільш повних класифікацій трансформацій виділяють класифікацію відомого українського перекладознавця С.Є. Максимова:

– лексичні та семантичні — генералізація, диференціація, конкретизація, смисловий розвиток, антонімічний переклад, компенсація та повна перестановка сегментів тексту;

– граматичні — зміна порядку слів та словосполучень, граматичні заміни, додавання та пропуски [23].

Використання оригінальних аудіовізуальних матеріалів на заняттях з практики перекладу допоможе студентам розвивати декілька навичок одночасно — розуміння іноземної мови на слух, послідовний чи синхронний переклад, використання перекладацьких трансформацій безпосередньо на практиці. Фрагменти із телесеріалів є чудовим матеріалом для вивчення форм комічного та виведення ефективних способів їх перекладу для кожного випадку окремо. Подачі нижче діалоги можуть стати доповненням до традиційного плану занять студентів-перекладачів.

Фрагменти із телесеріалу «Теорія Великого Вибуху» (“The Big Bang Theory”) мають вагоме практичне значення, оскільки це молодіжний серіал у жанрі комедії, то студентам буде цікаво його переглядати, крім того, він містить багато жартів, для перекладу яких потрібно докласти зусиль, вміти застосовувати трансформації, знаходити адекватні відповідники. Наприклад:

(101) *Leonard: Our babies will be smart and beautiful.*

Sheldon: Not to mention imaginary (Season 1, Episode 1, CBS, 24.09 2007).

(105) *Bernadette: (say to Emmy) Doesn't he know you have a boyfriend?*

Penny: She doesn't have a boyfriend, she has a Sheldon (Season 5, Episode 10, CBS, 17.11.2011).

В обох прикладах використовується сарказм — одна із форм комічного, але при цьому його досить легко перекласти. Такі фрагменти можна застосовувати на заняттях зі студентами молодших курсів, які тільки почали

вивчати стилістику та перекладацькі трансформації. Крім того, що аудіовізуальні фрагменти можна зробити додатковими завданнями на заняттях з практики перекладу, їх можна використовувати для побудови плану заняття, зокрема для самостійного опрацювання студентів. Наприклад, в якості завдання для самостійної підготовки студенти мають знайти власні приклади жартів англійською мовою з телевізійних серіалів та спробувати зробити переклад, який би повністю відповідав необхідним нормам, тобто передавав зміст оригінального фрагменту та прагматичний аспект, був повністю зрозумілий носіям української мови та був обґрунтований. Наступного заняття студенти мають поділитися власними прикладами, буде проведений груповий аналіз оригіналів та перекладів. Іншим завданням може бути знайти невдалі переклади жартів, які все ж таки потрапили на українські екрани.

Зважаючи на вищезазначене, можна зробити висновок, що форми комічного — це досить нелегкий матеріал для перекладу, адже будь-які іншомовні жарти мають національне забарвлення, певні культурологічні та соціальні особливості. Адекватна передача комічного ефекту в телесеріалах неможлива без урахування характерних рис почуття гумору тієї країни, з мови якої відбувається переклад. Крім того, важливо звертати увагу і на особливості тієї мови, на яку перекладається. Незважаючи на поширену думку про те, що комічне — це неперекладна категорія, успіх англійських телесеріалів на просторі українського телебачення доводить зовсім інше. Переклад жартів вимагає багатостороннього підходу, та все ж професійні перекладачі можуть добитися адекватного відповідника, якщо були враховані всі фактори, як мовні, так і екстралінгвістичні.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених перекладу комічного, не існує єдиною схеми для передачі іншомовних жартів українською мовою, оскільки кожний випадок унікальний і вимагає виняткового підходу. Для адекватної передачі комічного важливо враховувати не тільки наявність певних стилістичних прийомів та засобів, але і виходити за рамки лексичних одиниць, звертаючи уваги на контекст певної ситуації та ідею телесеріалу

загалом. Використання фрагментів із англомовних телесеріалів на заняттях з практики перекладу допоможе розширити професійні та фонові знання студентів. За допомогою аудіовізуального матеріалу можна розвивати декілька навичок одночасно, що досить важливо для майбутніх спеціалістів, оскільки з розвитком мас-медійного простору вимоги до перекладачів зростають. Наразі перекладач як фахівець повинен бути різностороннім спеціалістом і вміти виконувати переклади різного спрямування. Саме тому імплементація оригінальних фрагментів на заняттях є важливим пунктом у розвитку та навчанні студентів.

ВИСНОВКИ

Форми комічного та способи їх перекладу є актуальними об'єктами дослідження для сучасної лінгвістики та перекладознавства. Особливості творення форм комічного та їх реалізація в англомовному телевізійному дискурсі, як і способи перекладу гумору та інших типів українською мовою спонукають до більш детального вивчення вищезазначеного феномену. Оскільки розуміння форм комічного може бути ускладнене значною кількістю факторів, наприклад, приналежність адресанта та адресата до різних культур та націй, адекватний переклад відіграє в цьому питанні важливу роль. Розгляд текстів телевізійних серіалів на предмет наявності в них різноманіття комічного викликає науковий інтерес серед сучасних лінгвістів та перекладознавців.

Для вивчення згаданого питання було обрано англомовний телевізійний дискурс. Серед всього розмаїття телесеріалів ми обрали американський ситком «Теорія Великого Вибуху» та британський серіал «Шерлок», оскільки вони містили достатню кількість прикладів, а також мали офіційний професійний переклад українською, що було важливим для визначення найбільш ефективних способів перекладу.

Під час опрацювання теоретичного матеріалу було визначено найбільш поширені функціональні різновиди комічного та означено їх особливості і функції. Окрім цього, було описано телевізійний дискурс як окремий феномен для уможливлення подальшого аналізу комічного, що використовується в ньому. Оскільки комічне є національно-зabarвленими засобами стилістики, також було окреслено відмінності між американським та британським гумором, зазначено особливості українського почуття гумору.

Форми комічного широко використовуються в телесеріалах задля створення гумористичної ситуації, щоб розважити глядачів, а також розкрити характери головних героїв, або ж їхні взаємовідносини. Важко оцінити важливість та значення гумору як в повсякденному житті, так і його наявність в телевізійному дискурсі. Комічне має свої функції не тільки з точки зору

використання його сценаристами в телесеріалах, але також із психологічної сторони, адже гумор та жарти відіграють важливу роль в житті людини.

На етапі підготовки до лінгвістичного аналізу було з'ясовано, які функціональні різновиди має комічне, їх особливості, способи творення та реалізації в англомовних телесеріалах. Незважаючи на велике різноманіття функцій комічного, основною функцією доцільно вважати соціально-комунікативну, адже завдяки сарказму та іншим формам сценаристи можуть детальніше описати героїв, взаємовідносини між ними, характери та стан у суспільстві. Деколи одне саркастичне чи іронічне висловлювання може замінити декілька рядків тексту, що, в умовах обмеженого часу в ефірі, має важливе значення.

Окрім способів творення та реалізації сарказму в практичній частині також були описані способи перекладу форм комічного для адекватної передачі прагматичного аспекту висловлювання в телевізійному дискурсі. Оскільки переклад комічного вимагає застосування різноманітних перекладацьких трансформацій, було описано важливість введення в плани занять студентів з практики перекладу годин, де вони зможуть переглядати окремі фрагменти з телесеріалів та тренуватися у перекладі форм комічного.

Вивчення вищезгаданого аспекту перекладу показало, що не існує одного загального та універсального методу для передачі комічного з однієї мови, тобто англійської, іншою, в нашому випадку, українською. Під час перекладу фахівець повинен орієнтуватися не тільки на форму, але і на зміст, часто імпліцитний, тобто прихований, на контекст та інші екстралінгвістичні фактори, які, з одного боку, можуть ускладнити процес перекладу, а з іншого, допомагають краще зрозуміти ситуацію, в якій використовується комічне. У будь-якому разі, перекладач повинен проявити творчість, креативність, і що не менш важливо, — мати гарне почуття гумору для адекватної передачі жарту цільовою мовою.

Перспективами подальших досліджень є залучення більш вузьких, специфічних підрозділів телевізійного дискурсу та розгляд інших видів та форм

комічного, окрім поданих, наприклад, оксюморон, гіпербола та інші, що також використовуються для створення комічного ефекту. Теоретичні засади дипломної роботи можуть бути використані для подальшого, більш детального аналізу феномену комічного, а також дослідження англомовного телевізійного дискурсу та стилістичних засобів, що використовуються в ньому для досягнення певних цілей та завдань. Крім того, результати роботи можуть бути використані для написання статей, наукових тез та рефератів з обраної тематики. Практичні висновки щодо способів перекладу англомовних форм комічного, можуть бути використані на заняттях з практики перекладу та вивчення іноземної мови у вигляді прикладів вдалих варіантів, створених професійними перекладачами, а також для розвитку навичок майбутніх спеціалістів.

Я, Трофименко Анастасія Валеріївна, своїм підписом засвідчую, що моя дипломна робота «Засоби творення комічного в телесеріалах та способи їх перекладу українською» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. При написанні роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова С.В., Трофименко А.В. Проблеми перекладу форм комічного українською мовою (на матеріалі англомовних телесеріалів) / С.В. Баранова, А.В. Трофименко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». — Вип. 40. — 2019. — С. 62–65.
2. Барсукова В.І., Топачевський С.К. Перекладацький підхід до класифікації жартів / В.І. Барсукова, С.К. Топачевський. — Житомир, 2014. — 6 с.
3. Белл Д., Белл Б. Английский язык с улыбкой. Чтение ради пользы и удовольствия / Д. Белл, Б. Белл. — М. : Sigma-Press, 1999. — 155 с.
4. Бузаджи Д.М. Векторы смысла. О функциональном подходе к переводу / Дмитрий Бузаджи // Журнал переводчиков «Мосты». — М. : Р.Валент, 2008. — № 3 (19). — С. 43–59.
5. Воробйова І.А. Концепт “гумор” у британській лінгвокультурі / І.А. Воробйова // Вчені записки Тавричного національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». — Сімферополь : Тавричний національний університет ім. В.І. Вернадського, 2011. — Т. 24 (63), № 2, ч 1. — С. 38–42.
6. Воробьёва О.П. Текстовые категории и фактор адресата / О.П. Воробьёва. — Київ : Вища школа, 1993. — 200 с.
7. Глинка К. Теория Юмора [Електронний ресурс] / Константин Глинка // Независимый Бостонский Альманах "Лебедь". — 2004. — № 388. — Режим доступу: <http://www.lebed.com/2004/art3865.htm> — (01.11.2019).
8. Дземидок Б. О комическом : пер. с польск. / Б. Дземидок. — Москва : Прогресс, 1974. — 223 с.
9. Дзикович О.В. Інституціональний аспект телевізійного дискурсу / Ольга Володимирівна Дзикович // Науковий вісник Волинського

національного університету імені Л. Українки: Філологічні науки. — Мовознавство № 7. — Луцьк, 2010. — С. 105–108.

10. Землянова Л.М. Современная американская фольклористика. Теоретические направления и тенденции / Л.М. Землянова. — М. : Наука, 2005. — 312 с.

11. Иванова И.Н. Сатира и ирония в творчестве позднего Г.В. Иванова // Феноменология власти в сатире. Коллективная монография под ред. В.В. Прозорова, И.В. Кабановой. — Саратов: Изд. центр «Наука», 2008. — 258 с.

12. Ильина О.К. Особенности английской шутки / О.К. Ильина // Россия и Запад: Диалог культур. Сборник статей XIII международной конференции 26–28 ноября 2009 года. — М., 2010. — Выпуск 15. — Ч. 1. — С. 154–162.

13. Карасик А.В. Лингвокультурные характеристики английского юмора : дис. на соиск. ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Карасик Андрей Владимирович. — Волгоград, 2001. — 193 с.

14. Карасик В.И. О типах дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс : Сб. науч. тр. — Волгоград : Перемена, 2000. — 228 с.

15. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Монография. — М. : Перемена, 2002. — 477 с.

16. Ковалевська Я.Л. Медіапростір сатирико-саркастичного дискурсу (на прикладі американських онлайн видань) / Я.Л. Ковалевська // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов». — Вип. 84. — 2016. — С. 130–135

17. Коваленко Н., Шерстюк Н. Про сміх – без жартів: особливості українського гумору [Електронний ресурс] / Н. Коваленко, Н. Шерстюк //

Радіо Свобода : Суспільство. — 2010. — Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1999890.html> — (01.11.2019).

18. Котляр А. Про раблезіанство, «перець» і український гумор [Електронний ресурс] / Алла Котляр // Дзеркало Тижня : Суспільство. — 2005. — Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/pro_rablezianstvo_perets_i_ukrayinskiy_gumor.html — (02.11.2019).

19. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англійської мови: Підручник / Валерія Андріївна Кухаренко. — Вінниця: Нова Книга, 2000. — 160 с.

20. Лимарева Т.Ф. Функционально-семантическая сущность иронии (на материале английского и русского языков) : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Т.Ф. Лимарева. — Краснодар, 1997. — 19 с.

21. Лук А.Н. Юмор. Остроумие. Творчество / А.Н. Лук. — М. : Искусство, 1977. — 184 с.

22. Любимова Т.Б. Комическое, его виды и жанры / Т.Б. Любимова. — М. : Знание, 1990. — 64 с.

23. Максимов С.Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник. / С.Є. Максимов. — К. : Ленвіт, 2006. — 157 с.

24. Мовні засоби вираження гумору (на матеріалі творів англійської та американської літератури ХІХ-ХХ століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Титаренко Олена Юріївна ; Київський педагогічний ін-т іноземних мов. — К. , 1993. — 16 с.

25. Мороховский А.Н. Стилистика английского языка / А.Н. Мороховский, О.П. Воробьева, Н.И. Лихошерст, З.В. Тимошенко. — К. : Высш. школа, 1991. — 272 с.

26. Наер В.Л. Продукционные стратегии текстовой реализации категории комического / В. Л. Наер // Стилистические стратегии текстообразования. — М. : МГЛУ, 1992. — Вып. 399. — С. 86–94.

27. Назаренко О.В. Українська фразеологія як вираження національного менталітету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Назаренко Олена Володимирівна ; Дніпропетр. нац. ун-т. — Д., 2001. — 18 с.

28. Новицкая З.В. Традиции американского юмора XIX ст. и речевые средства комического у М. Твена : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». — М., 1962. — 19 с.

29. Оленева В.И. Современная американская новелла. Проблемы развития жанра / В.И. Оленева. — К. : Наукова думка, 1993. — 255 с.

30. Підгрушна О.Г. Відтворення англійського гумору в українському художньому перекладі : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.16 / Підгрушна Олена Григорівна. — К., 2005. — 227 с.

31. Побєдоносцева І.Є. Телевізійний дискурс у культурному просторі постмодернізму 2005 року : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. наук : спец. 17.00.04 / І.Є. Побєдоносцева. — К., 2005. — 20 с.

32. Потебня А.А. Язык и народность / А.А. Потебня // Эстетика и поэтика. — М. : Искусство, 1976. — С. 253–285.

33. Пропп В.Я. Проблемы комизма и смеха. Ритуальный смех в фольклоре (по поводу сказки о Несмеяне). Собрание трудов В.Я. Проппа / Владимир Яковлевич Пропп ; научная редакция, комментарии Ю.С. Рассказова. — М. : Издательство "Лабиринт", 1999. — 288 с.

34. Радванська В., Кудрявцева Н. Проблеми відтворення англійського гумору при перекладі телевізійного шоу «A bit of Fry and Laurie» / В. Радванська, Н. Кудрявцева // Інформаційні технології в освіті. — № 32. 2018. — С. 216 – 222.

35. Рожнева Е.М. Специфика перевода иронии и юмора с английского языка на русский / Рожнева Е.М., Вегнер В.В., Привалов П.Н. // Научные исследования и разработки молодых ученых. Филология и лингвистика. — 2009. — С. 124–128.

36. Русакова О.Ф., Русаков В.М. PR-Дискурс: Теоретико-методологический анализ. — Екатеринбург : Институт философии и права УрО РАН-Институт международных связей, 2008. — 282 с.

37. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США : монографія / В.О. Самохіна. — Вид. 2-е, перероб. і доп. — Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. — 360 с.

38. Серіо П. Квадратура смысла. / П. Серіо. — М. : Прогресс, 1999. — 416 с.

39. Скіданова В. Гумор у фольклорній творчості українського народу / Валентина Скіданова // Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології / Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. — Вип. 7 : Межі смішного в бутті та пізнанні людини. — 2005. — С. 111–118.

40. Сычев А.А. Природа смеха или Философия комического / А.А. Сычев ; науч. ред. д-р филос. наук Р.И. Александрова. — Саранск: Изд-во Мордов. ун-та, 2003. — 176 с. — ISBN 5-7103-0910-9.

41. Тонкіх А. Специфіка відтворення гумору при перекладі телесеріалів (на матеріалі телесеріалу «Альф») / А. Тонкіх, Н. Кудрявцева. // Вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика». — № 31. — 2018.— С. 237–241.

42. Юрковська М.М. Вербальні засоби комічного ефекту на лексичному рівні в креолізованому тексті англomовної анімаційної комедії / М.М. Юрковська. // Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. — Вип. 31–32. — 2016. — С. 71–83.

43. Attardo S. Linguistic Theories of Humor / S. Attardo. — Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1994. — 426 p.

44. Bloor M., Bloor T. The Practice of Critical Discourse Analysis : An Introduction / M. Bloor, T. Bloor. — New York : Routledge, 2013. — 216 p.

45. Chiaro D. *The Language of Jokes: Analysing Verbal Play* / D. Chiaro. — New York : Routledge, 1992. — 15 p.
46. Cintas J.D. Introduction. *The Didactics of Audiovisual Translation* / J.D. Cintas. — London : John Benjamins Publishing Company, 2008. — P. 1–18.
47. Colebrook C. *Irony* / C. Colebrook. — New York : Rutledge, 2004. — 199 p.
48. Cook G. *The Discourse of Advertising* / G. Cook. — [2nd ed.]. — London and New York : Routledge, 2006. — 256 p.
49. Delabastita D. *The Translator: Volume 2, Number 2: Wordplay and Translation: Essays on Punning and Translation* / D. Delabastita. — Manchester : St. Jerome Publishing, 1996. — 240 p.
50. Fox K. *Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour* / K. Fox. — London : Hodder, 2005. — 426 p.
51. Fredrickson B.L. The role of positive emotions in positive psychology: The broadenand-build theory of positive emotions / B.L. Fredrickson // *American Psychologist*. — 2001. — № 55 (3). — P. 218–226.
52. Gall L.K. *Translating Humor across Cultures: Verbal Humor in Animated Films* / Laura-Karolina Gall // *The Round Table. Partium Journal of English Studies*. — 2008. — Vol.1, №1. — P. 1–11. — ISSN 1844-2021.
53. Kuiper N.A., Martin R.A., & Olinger L.J. Coping humour, stress, and cognitive appraisals [Electronic resource] // *Canadian Journal of Behavioural Science*, 1993. — P. 81–96. — Access mode : https://www.researchgate.net/publication/232432080_Coping_Humour_Stress_and_Cognitive_Appraisals. — (01.11.2019).
54. Leibold A. *The Translation of Humor; Who Says it Can't Be Done* / A. Liebold // *Meta : Translators' Journal*, 1989. — Vol. 34, № 1. — P. 109–111. — ISSN 0026-0452.
55. Madden M. Pfft, my sarcasm is better than yours "Master's Thesis / Qualifying Paper 1 with focus on the core areas of Phonology and Semantics" / Madden Michael. — New York, 2014. — 49 p.

56. Martin R.A. *The Psychology of Humor: An Integrative Approach* / R.A. Martin. — Elsevier, USA, 2007. — 464 p.

57. Mulkay M. *On humor: Its nature and its place in modern society* / M. Mulkay. — New York : Basil Blackwell, 1988. — 240 p.

58. Perret J. *Business Humor. Jokes and How to Deliver them* / J. Perret. — New York : Sterling Publishing Co. Inc, 1989. — 192 p.

59. Raphaelson-West D.S. *On the Feasibility and Strategies of Translating Humour* / Debra S. Raphaelson-West // *Meta : Translators' Journal*, 1989. — Vol. 34, № 1. — P. 128–141. — ISSN 0026-0452.

60. Ricoeur P. *On translation* / Paul Ricoeur ; translated by E. Brennan, introduction by R. Kearney. — London and New York : Routledge, 2006. — 72 p.

61. Rubin Louis D. Jr. *The Great American Joke* / D. Jr. Rubin Louis // *Humor in American: An Anthology* / [Enid Veron (ed.)]. — New York : Harcourt. Brace Jovanovich, 1996. — P. 255–265.

62. Shanna F. *Understanding and Learning Sarcasm* [Electronic resource] / F. Shanna. — Access mode : <https://people.howstuffworks.com/sarcasm1.htm>. — (02.11.2019).

63. Shiota M.N., Campos B., Keltner D. & Hertenstein M.J. *Positive emotion and the regulation of interpersonal relationships*. In P. Philippot & R. S. Feldman (Eds.), *The regulation of emotion* / M. N. Shiota. — NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 2004. — P. 127–155.

64. Stackelberg J. *Translating Comical Writing* / J. Stackelberg Translation. — 1988. — P. 10–14.

65. Tayler I. *Feature: The English sense of Humour* [Electronic resource] / Isabel Tayler // *Albion Magazine Online* / Albion. — 2004. — Vol. 1, issue 2. — Access mode : <http://www.zyworld.com/albionmagazineonline/features2.htm>. — (01.11.2019).

66. van Dijk T.A. *News as Discourse* / T.A. van Dijk. — Hillsdale, New Jersey : Erlbaum, 1998. — 210 p.

67. Winokur J. The Big Book of Irony / J. Winokur. — New York : St. Martin's Press, 2007. — 192 p.

68. Zabalbeascoa P. Humor and translation — an interdiscipline / Patrick Zabalbeascoa // Humor : International Journal of Humor Research. — 2005. — Vol. 18, Issue 2. — p. 185–207.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

69. Словник української мови. Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/ghumor>. — (07.11.2019).

70. Словник української мови. Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/satyra>. — (07.11.2019).

71. Словник української мови. Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/sarkazm>. — (07.11.2019).

72. Вільний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://sum.in.ua/f/dyskurs>. — (05.11.2019).

73. Іронія // Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л.В. Озадовська, Н.П. Поліщук (наукові редактори) ; І.О. Покаржевська (художнє оформлення). — Київ : Абрис, 2002. — 742 с.

74. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія : [у 2-х т.]. — Т. 2. / Ю.І. Ковалів. — К. : Академія, 2007. — 624 с.

75. Тараненко О. Іронія / О. Тараненко // Українська мова : енциклопедія / [редкол. : В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін.]. — К. : «Укр. енцикл», 2000. — 824 с.

76. Cambridge dictionary [Electronic resource] — Access mode : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sarcasm>. — (06.11.2019).

77. Cambridge dictionary [Electronic resource] — Access mode : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/flattery>. — (06.11.2019).

78. Dictionary.com [Electronic resource] — Access mode : <https://www.dictionary.com/browse/black-humor>. — (06.11.2019).

79. Dictionary.com [Electronic resource] — Access mode : <https://www.dictionary.com/browse/insult>. — (06.11.2019).

80. Literary Devices. Definition and Examples of Literary Terms [Electronic resource] — Access mode : <https://literarydevices.net/pun>. — (09.11.2019).

81. Literary Devices. Definition and Examples of Literary Terms [Electronic resource] — Access mode : <https://literarydevices.net/verbal-irony/>. — (09.11.2019).

82. Merriam-Webster [Electronic resource] — Access mode : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pun>. — (09.11.2019).

83. Urban Dictionary [Electronic resource] — Access mode : <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=self-deprecation>. — (09.11.2019).

84. Vocabulary.com Dictionary [Electronic resource] — Access mode : <https://www.vocabulary.com/dictionary/situation%20comedy>. — (08.11.2019).

85. Your dictionary [Electronic resource] — Access mode : <https://www.yourdictionary.com/tv-series>. — (09.11.2019).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

86. Американский юмор — XX век: сборник / [сост. С. Б. Белов; на англ. яз.]. — М. : Радуга, 1989. — 528 с.

87. Давній український гумор і сатира / [упорядник, вступна стаття і примітки Махновець Л.Є.]. — К. : Державне видавництво художньої літератури, 1959. — 496 с.

88. Теорія великого вибуху (Сезон 1, епізод 17) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <https://userials.pro/123-teorya-velikogo-vibuhu-sezon-1.html>. — (14.11.2019).
89. Теорія великого вибуху (Сезон 1, епізод 17) [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://moviestape.net/katalog_serialiv/melodramy/5498-teorija-velykogo-vybuhu.html. — (14.11.2019).
90. Теорія великого вибуху (Сезон 1, епізод 3) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <https://userials.pro/123-teorya-velikogo-vibuhu-sezon-1.html>. — (14.11.2019).
91. Теорія великого вибуху (Сезон 3, епізод 1) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <https://userials.pro/125-teorya-velikogo-vibuhu-sezon-3.html>. — (14.11.2019).
92. Шерлок (Сезон 4, епізод 1) [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://moviestape.net/katalog_serialiv/detektyvy/456-sherlok.html. — (15.11.2019).
93. Шерлок (Сезон 4, епізод 1) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <https://userials.pro/383-sherlok.html>. — (14.11.2019).
94. Шопенгауэр А. Собрание сочинений: В 6 т. / А. Шопенгауэр. — М. : ТЕРРА — Книжный клуб; Республика, 2001. — Т. 2. : Мир как воля и представление; [пер. с нем; под. ред. А. Чанішева]. — 560 с.
95. Brainy Quote Winston Churchill Quotes [Electronic resource] — Access mode : https://www.brainyquote.com/quotes/winston_churchill_135259. — (11.11.2019).
96. Riddles and brain teasers [Electronic resource] — Access mode : <https://riddlesbrainteasers.com>. — (09.11.2019).
97. Sherlock / Accessed on tv.com [Electronic resource] — Access mode : <http://www.tv.com/shows/sherlock/watch/>. — (14.11.2019).
98. Sherlock Season 4 Episode 1 / Accessed on justwatch.com [Electronic resource] — Access mode : <https://www.justwatch.com/th/tv-show/sherlock/season-4>. — (14.11.2019).

99. Sherlock Season 4 Episode 1 / Accessed on tv.com [Electronic resource] — Access mode : <http://www.tv.com/shows/sherlock/watch>. — (14.11.2019).

100. The Big Bang Theory / Accessed on cbs.com [Electronic resource] — Access mode : https://www.cbs.com/shows/big_bang_theory/. — (14.11.2019).

101. The Big Bang Theory Season 1 Episode 1 / Accessed on watchseries.si [Electronic resource] — Access mode : <http://watchseries.si/series/the-big-bang-theory/season/1/episode/1>. — (14.11.2019).

102. The Big Bang Theory Season 1 Episode 17 / Accessed on watchseries.si [Electronic resource] — Access mode : <http://watchseries.si/series/the-big-bang-theory/season/1/episode/17>. — (14.11.2019).

103. The Big Bang Theory Season 1 Episode 3 / Accessed on watchseries.si [Electronic resource] — Access mode : <http://watchseries.si/series/the-big-bang-theory/season/1/episode/3>. — (14.11.2019).

104. The Big Bang Theory Season 3 Episode 1 / Accessed on watchseries.si [Electronic resource] — Access mode : <http://watchseries.si/series/the-big-bang-theory/season/3/episode/1>. — (14.11.2019).

105. The Big Bang Theory Season 5 Episode 10 / Accessed on watchseries.si [Electronic resource] — Access mode : <http://watchseries.si/series/the-big-bang-theory/season/5/episode/10>. — (14.11.2019).

РЕЗЮМЕ (SUMMARY)

The graduation thesis focuses on the study of the forms of the comic, their application in the English-speaking television discourse, as well as the ways of translating varieties of this phenomenon into Ukrainian. In addition, the importance of the use of fragments from English-speaking television series in translation practice classes was investigated.

The purpose of the study is to find out the nature of the comic, its functional varieties and functions, to identify language patterns in the process of its implementation. It is of great importance to determine the most appropriate ways to render these techniques into Ukrainian. Since the comic and humor, as its separate and unique form, are national-colored stylistic means, it is also important to investigate the features of American, English and Ukrainian sense of humor, to establish the main differences between them as well as to determine whether they have common features.

The object of the study is a variety of the comic in the English-speaking television discourse of our time, and the subject of the study is the means of creating and translating the English-speaking forms of the comic into Ukrainian.

The objectives of the research are to identify the peculiarities of the English-speaking television discourse, to describe the functional varieties of the comic, to identify the functions of the comic. Also, it is important to classify the main means of creating a comic effect in English-speaking television series and to determine the most appropriate methods of comic translation from English into Ukrainian.

Besides, it is important to identify the peculiarities of American and British humor as a form of the comic, to determine the characteristic features of the Ukrainian forms of the comic and to describe the importance of using materials from English-speaking television series in the training of translators. Despite a large number of objectives and tasks, the research shows itself as a whole and has certain results, which are not only of theoretical importance, but also of great practical relevance.

The methodological base of the paper covers a set of certain methodologies. The first method, the method of qualitative analysis of the material is important for the establishment of the belonging of the texts to those that have a comic effect, as well as the basic stylistic means used in selected fragments. The method of pragmatic analysis of the discourse is used to determine the meaning of the impact on the addressee of the television discourse texts. The method of vocabulary definition is used to argue the presence of terms in the framework of the graduation thesis using lexicographical sources. The method of contextual analysis is of great importance as it is used to highlight the comic effect in the texts of television discourse. The method of comparative analysis of translations is used to determine the adequate means of conveying of the comic effect into Ukrainian.

The thesis rests on recent research in translation studies, culturology, psychology and linguistics. The most significant foreign works for this research include *“Humor and translation — an interdiscipline”* by P. Zabalbeascoa, *“The Big Book of Irony”* by J. Winokur, *“Feature: The English sense of Humour”* by I. Tayler, *“Understanding and Learning Sarcasm”* by F. Shanna and *“The Psychology of Humor: An Integrative Approach”* by R.A. Martin.

Previous studies by well-known Ukrainian researchers, such as Barsukova V.I., Topachevskyi S.K., Vorobiova I.A., Pidhrushna O.H. have indicated that the forms of the comic and the ways of their translation are up-to-date objects of research for modern linguistics and translation studies. The peculiarities of the creation of comic forms and their implementation in the English-speaking television discourse, as well as methods of translation of humor and other types into Ukrainian, encourage a more detailed study of the above-mentioned phenomenon. Since an understanding of the forms of the comic can be complicated by a large number of factors, such as the addressee's and recipient's belonging to different cultures and nations, adequate translation plays an important role in this issue.

The graduation thesis consists of content, an introduction, three chapters, a conclusion, a list of sources used and a summary. The total work content without a

summary is 61 pages. The list of sources used includes 105 titles: 68 literature sources, 17 lexicographic reference sources and 20 sources of illustrative material.

In the empirical part of the study, the main concern was finding out the reasons why some scientists believe that the comic and humor as a separate type of it are generally untranslatable categories, and what ways there are to deal with this problem. The study of the most effective methods has led to the conclusion that the translation of the comic is possible with the right multi-faceted approach by translators. After all, in order to create an adequate translation, specialists must take into account not only the peculiarities of languages but also cultural features, social norms, and other extra-linguistic factors.

The first chapter concerns the issues of the role of the comic in the English-speaking television discourse. At this stage of research, it was particularly important to identify the peculiarities of the television discourse as a whole. Besides, functional varieties of the comic and certain functions of this phenomenon, in general, were singled out. It is important to note that the study of the phenomenon of the comic and its forms out of a certain environment is meaningless. Since any form, for example, sarcasm, has its own specific, unique characteristics in a certain discourse. That's why it was important to consider the English-speaking television discourse as a separate phenomenon.

The second chapter touches the problem of the means of comic realization in English-speaking television series. At this stage of the study have been defined methods by which the comic effect is created in the series, as well as highlighted their varieties. An important role in the creation of the comic plays not only linguistic stages but also is actively involved the psychology. Without certain reactions in the brain, a person would not perceive a comic situation as funny. The range of stylistic means that are used to create a comic effect is quite wide and requires thorough study.

The third chapter concerns the issues of the peculiarities of American, British and Ukrainian humor. The main features of the above-mentioned cultures, the influence of history on the formation of a certain sense of humor were considered. In

this chapter, the issue of the non-translatability of humor was examined, as well as the most typical jokes from English-speaking TV series and possible variants of their translation were induced. Since the study is of great practical importance, it was argued that the use of video fragments with the comic forms on the translation practice classes plays a major role in the professional development of translators.

The examples from the English-speaking series show the difference in sense of humor between Americans, Britons, and Ukrainians as much as possible. Frequent use of puns and sarcasm shows that situational comedy writers use stylistic means to entertain viewers and show them the comic aspect of life.

It should be noted that the English-speaking television discourse was chosen to study the issue as the most appropriate material. Among the variety of television series, we chose "The Big Bang Theory" — an American television sitcom created by Chuck Lorre and Bill Prady, premiered on CBS on September 24, 2007, and "Sherlock" — a British crime drama television series, created by Steven Moffat and Mark Gatiss, airing from 2010 to 2017. These television series contain a sufficient number of examples, as well as have an official professional translation into Ukrainian, which was important because we had a challenge to overcome, namely to determine the most effective ways of translation.

We stress the fact that the comic forms are widely used in television series in order to create a humorous situation to entertain viewers, as well as to reveal fully the characters of the protagonists, or their relationships. It is difficult to assess the importance and significance of humor in both everyday life and television discourse. The comic has its functions not only in terms of its use by writers in TV series but also from the psychological side because humor and jokes play an important role in human life. Without humor in life, a person would see things differently and perceive it otherwise. Humor helps to cope with any life circumstances, to overcome fears and stresses, saves people from anxiety.

The analysis of the translation aspect of the issue gives grounds for the conclusion that there isn't one common and universal method for the rendering of the comic form from one language, that is, English, into the other, in our case, Ukrainian.

When translating, a specialist should focus not only on the form, but also on the content, often implicit, i.e. hidden, context and other extra-linguistic factors that, on the one hand, can complicate the translation process, and on the other hand, help to understand the situation, in which the comic is used, better. In any case, the translators must be creative, inventive and, equally important, have a good sense of humor to adequately convey the joke to the target language.

To sum up, it should be mentioned that the main problems, arising in the translation of television series, are related to the peculiarities of humor of a particular country and culture, different extra-linguistic factors, such as historical or political events, the situation in the country, also to the linguistic peculiarities such as a significant number of stylistic techniques, that create a comic effect and requires the use of a creative approach in order to receive an adequate translation.

The forms of the comic are a rather difficult material for translation because any foreign-language jokes have national coloring, certain cultural and social peculiarities. Adequate rendering of the comic effect in television series is impossible without taking into account the peculiar features of the sense of humor of the country, which language becomes a source language in the translation. In addition, it is important to pay attention to the peculiarities of the language into which the translation is made.

Despite the widespread belief that the comic is an untranslatable category, the success of English-speaking television series in the Ukrainian television environment proves quite another, situation comedies are very popular among viewers. Translation of jokes requires a multi-faceted approach, and yet professional translators can achieve adequate correspondence, if all factors, both linguistic and extra-linguistic, have been taken into account.

Despite a large number of scientific papers on the given topic, namely translation of the comic, there is no single scheme for the rendering of foreign jokes into Ukrainian, because each case is unique and requires an exceptional approach. For creating an adequate translation of the comic, it is important to take into account not only the presence of certain stylistic techniques and means but also to go beyond

the lexical units, paying attention to the context of a particular situation and the idea of the television series as a whole.

The results of the study show that in television series writers quite often use the play of words, sarcasm and other means that create comic situations. The most practical way to adequately transmit the comic effect to the Ukrainian language is the creation of a joke in the translation that would accurately represent the pragmatic aspect of the original joke. For this purpose, depending on the situation, the translator can reproduce English joke in the Ukrainian language, choosing or creating their own one, that would have national peculiarities.

The recommendations made as a result of this study can be implemented to the translation practice classes, as the importance of using original materials of English-speaking television discourse to improve the skills of students has been proven.

Further research may lead to the study of narrower, specific subdivisions of television discourse and consideration of other types and forms of the comic, besides those presented, for example, oxymoron, hyperbola, and others, that also are used to create a comic effect. The theoretical basis of the graduation thesis can be used for further, more detailed analysis of the phenomenon of the comic, as well as the study of the English-speaking television discourse and stylistic tools used in it to achieve certain goals and objectives.

In addition, the results of the work can be used to prepare articles, scientific theses, and essays on the selected topics. Practical conclusions regarding the methods of translation of the English-speaking forms of the comic can be used in the translation practice classes, and for learning a foreign language in the form of examples of successful equivalents created by professional translators, as well as to develop the skills of future specialists.

Key words: comic effect, television series, sarcasm, pun, adequate translation, functional types of the comic, television discourse.